

cember

**Deprem ve
Çocuk Hakları**

2

2023

6 aylık çocuk politikası dergisi

cember

6 aylık çocuk politikası dergisi

cember

6 aylık çocuk politikası dergisi

Sahibi ve Sorumlu Yazışleri Müdürü: Hatice Göz

Bu Çemberi Kuranlar: Damla şahin, Esra şener, Hatice Göz, Mihriban Randa, Sedanur Uğur, Sinem Atasoy

Grafik Tasarım: Erkan Gökber

Adresi: Murat Mah. Gezegen Sk. No:3 Çankaya - Ankara

Abonelik için: dergicember@gmail.com

IBAN: TR49 0006 4000 0016 4050 3291 36 - Hatice Göz

Basım Yeri:

Tekrar merhaba,

Birinci sayımız çıktıktan üç hafta sonra 6 Şubat depremlerini yaşadık. 11 ilde milyonlarca insanı doğrudan etkileyen bu depremlerin üzerinden aylar geçti. İktidar, depremin ilk anlarından itibaren halkı nasıl yalnız bıraktıysa aylar sonra da durum aynı. Sermaye devleti, sermayenin çıkarları odaklı bir afet yönetimini hayata geçirdi. Halkın enkaz altında yardım beklediği anlarda iktidar ve sermaye güçleri ortak toplantılar düzenleyip deprem bölgesinin moloz ve inşaat parsellerini bölüşüyordu. Elbette çocuklar için de durum aynıydı. Milyonlarca çocuk etkilendi, binlerce çocuk yaşamını yitirdi, on binlercesi yaralandı, sakat kaldı, yine on binlercesi hastanelerde günlerce refakatsiz bekletildi, yüzlerce çocuk çeşitli biçimlerde kayboldu. Depremin üzerinden aylar geçtikten sonra eğitimden sağlığa, barınmadan beslenmeye çocukların hemen hemen hiçbir ihtiyaçları karşılanmadı. Halkın, "yardımseverlerin" insafına bırakıldı çocuklar!

Ayrıca bu depremlerde gördük ki halkın halktan başka kimsesi yok! Halktan halka köprüler kuran sosyalist partilerin, devrimci demokratik yapıların varlığının ne kadar hayati olduğunu da gördük, iktidarın acizliğini de.

O halde, hem bu depremde çocukların neler yaşadığını not etmeye, tarihe kaydetmeye ihtiyacımız var hem de yaratılan olumlu deneyimlerin altını çizmeye.

Bu nedenle ikinci sayımızda, bunları bir daha yaşamamayı umarak ve aynı zamanda yaşananlar karşısında çocukları korumak, onlarla birlikte yaraları sarıp yeniyi inşa edebilmek için deprem ve çocuk haklarına odaklandık.

Bu sayımız, depremde kaybettiğimiz tüm çocuklar için.

Bir de annesi depremin ilk anlarından itibaren kayıp çocuklar için çalışırken kendini içerilerde tutmayı başaran ve yakında aramıza katılmasını umduğumuz Deniz bebeğe...

5 Editörden

7 **Röportaj:** Afetlerden önce ve sonra çocuk odaklı, bütünlüklü bir politikaya ihtiyaç var
~ **Ceren Suntekin, Sevin Seda Güney, Emrah Kırımsoy, Sevinç Koçak, Atike Zeynep Kılıç**

19 Eğitim hakkı, anadilinde eğitim, deprem ve çocuklar
~ **Fatma Gök**

26 Faşist rejimin inşasına eşlik eden çocuk politikası tam gaz devam
~ **Hatice Göz**

33 Depremden etkilenen çocukların beslenme hakkı
~ **Dicle Dilan Salman**

39 **Röportaj:** Çocuk odaklı bakış açısına ihtiyacı var
~ **Hatice Göz**

55 Peki ya hapisanelerdeki çocuklar? ~ **Sevinç Koçak**

61 Afet, çocuk, tarikat
~ **Tuğba Canbulut**

68 Oyun sadece oyun değildir -**Hatice Göz**

72 **Kitap tanıtımı:**
Çabuksığımlar

74 Yüzümüzü eleştirel pedagojiye dönmek
~ **Deniz Can Tepe**

77 Çocuk hakları hareketinden haberler

Afetlerden Önce ve Sonra Çocuk Odaklı, Bütünlüklü Bir Politikaya İhtiyaç Var

6 Şubat'ta yaşanan Maraş merkezli depremlerden sonra kurulan ve Çember dergi ekibi olarak çalışmalarını yakından takip ettiğimiz Afet-Çocuk Sivil Koordinasyon ekibinden Ceren Suntekin, Sevin Seda Güney, Emrah Kırımsoy, Sevinç Koçak ve Atike Zeynep Kılıç ile deprem sürecinde ve sonrasında yaşanan çocuk hak ihlallerini ve bu anlamda neler yaptıklarını konuştuk.

Öncelikle sizi tanıyabilir miyiz? Kimlerden oluşuyor bu koordinasyon? Nasıl bir araya geldiniz ve böyle bir ekip oluştu?

Afet Çocuk Sivil Koordinasyon, çocuk hakları ile ilgili doğrudan veya dolaylı olarak çalışmalar yapan örgütlenmeler içerisinde veya bağımsız olarak çalışan kişilerin depremin ardından bir araya gelmesiyle oluştu. İlk çağrışı FİSA Çocuk Hakları Merkezi yaptı ve 6 Şubat günü öğleden sonra yaklaşık 60 kişi ile ilk toplantı yapıldı. Bu toplantıda, özellikle Van Depremi deneyiminin öğrettikleriyle hızlıca çalışmalara başlamak, çocuklarla ilgili konularda iletişimi, iş birliğini ve dayanışmayı büyütmek için bir arada olmaya dair bir irade ortaya çıktı.

Aciliyetine göre farklı temalardan oluşan çalışma gruplarıyla yürüttük tüm işleri. İlk aşamadan itibaren kayıp çocukları ve genel olarak çocukların durumlarını

izleme, afet durumlarında özellikle önem kazanan, çocuklara hak temelli yaklaşımı kamuoyuna anlatma, barınma alanları, çocuklarla çalışan yetişkinlerin desteklenmesi gibi ihtiyaçlara yönelik çalışmalar yaptık. Bu çalışmaları, sahanın ihtiyacı kadar ekibi oluşturan kişilerin bilgi birikimi ve deneyimi de etkiledi elbette. Koordinasyon, psikoloji, sosyoloji, sosyal hizmet, hukuk, siyaset bilimi, kamu yönetimi, mimarlık, mühendislik, öğretmenlik gibi çok çeşitli disiplinlerden gelen kişilerden oluştuğu için çalışma alanı ve üretimleri çeşitlendirebildik.

Çalışmalarımızı zorunlu olarak çevrimiçi ortamda yürüttük. Bu arada bu çalışma biçimine alışmış olmasaydık, bu kadar hızlı örgütlenemez ve üretemezdik. Çalışma grupları hızla oluştu ve üretmeye başladılar. Genel grup ilk 2 hafta her gün toplandı, birbirinden haberdar oldu. Ayrıca bir de WA (WhatsApp) grubu vardı hem iletişimi sağlamak, gerektiğinde ekibin işleyişine dair kararları tartışmak; hem de üretimleri paylaşmak için kullandığımız. Ve bir de üretimlerimiz için Google Drive’ı çok aktif olarak kullandık.

Zamanla ve ihtiyacımıza uygun olarak genel toplantı sıklığını azalttık. Çalışma grupları da yine sahanın değişen ihtiyaçlarına göre şekillendi, yeni çalışma grupları oluştu ya da var olanlar tali hale geldi. Seçimlere kadar canlılıkla çalışmalarımızı sürdürdük. Bu sürede pek çok rapor, kılavuz, yol gösterici araçlar ürettik. Bunların hepsini web sayfamızda bulabilirsiniz: <https://afetcocukkoordinasyon.org/>

Web sayfasında çok açıkça gösteremediğimiz bir dayanışma oluşturduğumuzu da eklemek isteriz. Hem bireysel olarak dayanıştık hem de zor günleri bir arada ve üreterek geçirebildik. Arama kurtarma çalışmalarının yoğun olduğu zamanlarda bu deneyime sahip olmayan bizler için bir işe yaramak çok önemliydi. Koordinasyonun bu katkısının görünür olması önemli bizler için. Ayrıca, her birimiz için danışma, destek isteme gibi ihtiyaçlarda inanılmaz bir kaynak oluşturdu bu ekip.

Şu an 130 kişinin dahil olduğu bireysel bir ağ örgütlenmesine sahibiz. Nisan ayı ile birlikte deprem bölgesinde de deprem göçü alan illerde de geçici -ama bir süreliğine kalıcı- yaşam alanları oluşmaya başladı. Dolayısıyla bizler de bireysel ya da çalıştığımız örgütler aracılığıyla saha çalışmalarına yoğunlaşmaya başladık. Bu yoğunluk giderek arttığı için bu dönemde Koordinasyon aktif biçimde çalışmıyor

"Van Depremi deneyiminin öğrettikleriyle hızlıca çalışmalara başlamak, çocuklarla ilgili konularda iletişimi, iş birliğini ve dayanışmayı büyütmek için bir arada olmaya dair bir irade ortaya çıktı."

ancak bir arada durma iradesini sürdürüyoruz. Yeni bir çalışma biçimine geçiş için biraz zamana ihtiyacımız var. Bununla birlikte hepimiz ekonomik kriz, iklim krizi gibi etkiler dolayısıyla neredeyse sürekli bir afet durumunda olduğumuzu ve çocukların bu koşullardan en fazla etkilenen toplumsal gruplar olması nedeniyle işimizin çok, yolumuzun uzun olduğunu biliyoruz. O yüzden bu bir aradalığı etkin biçimde sürdürmek bizim için çok önemli.

"Hepimiz ekonomik kriz, iklim krizi gibi etkiler dolayısıyla neredeyse sürekli bir afet durumunda olduğumuzu ve çocukların bu koşullardan en fazla etkilenen toplumsal gruplar olması nedeniyle işimizin çok, yolumuzun uzun olduğunu biliyoruz."

O bölgelere ülkenin dört bir yanından çocuklarla çalışmak için gönüllüler akın etmeye başladı ancak bu süreçte çocuklara yaklaşmanın onlarla iletişim kurmanın da hassas noktaları olduğunu biliyoruz. Çocuklar büyük bir travma yaşadılar. Bu konuda gönüllü çalışmak isteyenlere ne gibi tavsiyeleriniz oldu?

Gönüllülük yalnızca bu gibi afet durumlarında değil, sosyal hizmetlerde ve dezavantajlı hale getirilmiş grup ve yerlerde çalışırken de büyük önem taşıyor. Türkiye'de örgütlü ve gelişmiş gönüllü çalışmalar yapan kurumlar ne yazık ki çok değil. Bir anda meydana gelen ve çoklu yıkımı olan bu tip afetlerde hızlı hareket etmek gerekiyor. Türkiye'de toplumsal dayanışma bu tip durumlarda kendini gösteriyor. Herkes elinden geldiğince bir şeyler yapmak istiyor. Ancak iyi niyetli eylemler bazen zarar getirebiliyor. Çocuk hakları aktivistleri olarak çocuk hak ihlallerinde en çok karşımıza çıkan "toplumdaki mevcut çocuk algımız" olduğunu deneyimlediğimiz ve bu büyüklükteki bir yıkım için herkesin desteğine ihtiyaç olduğundan hızlı üretimler yapmaya odaklandık.

Aslında çocukların olduğu ya da çocuklarla çalıştığımız her alanda olduğu gibi burada da tek bir çocukluktan bahsedemeyiz. Yaşları, fiziksel özellikleri, iletişim ve baş etme kapasiteleri birbirinden farklı olan, yaşadıklarını ifade etme ve duygularını yaşama biçimi farklılaşan farklı bireylerden bahsediyoruz. Her birinin ihtiyaçları ve yaşadıkları olaya verecekleri tepkiler birbirinden farklı. Öncelikle çocukları ve çocukluğu genellemenin sahaya gitmek gönüllüler için öncelikli olmalı. Çocuklarla kafalarında oluşturdukları kabulle iletişime geçtiklerinde, onların gerçek ihtiyaçlarını göremeyebilirler, kendi korku ve kaygılarını onlara yansıtabilir; onlar yerine karar vermeye başlayarak çocukların bir birey olduklarını unutabilirler. Gönüllülere "çocuğun önceliği önceliğiniz olsun" diyoruz mesela.

Gönüllü olacak kişilerin çalışacakları sahaya gitmeden önce bir koordinasyon dahilinde olmaları da çok önemli. İş bölümü yapmak, sorumlulukları belirleyerek hareket etmek ve mümkün olduğunca bu roller konusunda çocukları da bilgilendirmek gerekiyor. Bu bilgilerin içinde gönüllünün çocukları beklemeden kendisini tanıtmaması ve orada ne için ne kadar süre ile bulunacağını anlatması ilk basamak sayılabilir. Gönüllülerin sınırlara göre hareket etmesi de bunun bir parçası. Oraya bir amaçla kısıtlı bir süre için gidildiğinden çocuklarla iletişimi de bu sınırlar dahilinde tutmak hem çocuklar hem gönüllüler için koruyucu bir işleve sahip. Gitmeden önce olabildiğince sahaya dair bilgi edinmek; nerede, hangi çocuklarla, nasıl bir çalışma yapılacağı ile ilgili bilgi sahibi olmak, hazırlığı ona göre yapmak her zaman tavsiye ettiğimiz şeyler arasında.

Sahada önceki çalışmayı ilkeleri ile devralmak, orada olan çocukların rutinlerini korumak, güvenli bir alan oluşturmak için çok önemli. Orada olunan zaman boyunca gönüllülerin yaptıkları çalışmaları ve gözlemlerini raporlaması da takip yapabilmek için gerekiyor. Gönüllülerin, çocuklar için oraya gitmiş olsalar dahi, çocukla doğrudan iletişim halinde olmasına gerek olmayabilir. Her kişi kendi güçlü yönleri ve becerilerine göre bir rol üstlenebilir. Çocuklarla iletişim içinde olacak gönüllülerin takipte kalması, müdahale değil, eşlikçi rolü ile çalışmalara katılması, acil ve rutin dışına çıkan davranışları ya da duygu durumlarını fark ettiğinde hemen uzmana bildirmesi yine çocuğun gönüllü gittikten sonra da güçlenmesini geliştirecek adımlar arasında.

Afet - Çocuk Sivil Koordinasyon Ekibi Psikososyal Destek Çalışma grubunun üretimleri içindeki “gönüllü alet çantası” içinde bu bilgileri toplu olarak içeriyor. Alet çantasında sahaya gitmeden önce, oradayken ve döndükten sonra saha etiği, çocuk koruma ve güvenliği, psikososyal destek, farklı ihtiyaçlarla çalışırken hak temelli kapsayıcı müdahaleler ve çalışanın iyi oluş halini desteklemek konusunda bilgiler, öneriler yer alıyor. Sahada olan, çocuklarla çalışma niyeti olan herkese öneririz:

<https://afetcocukkoordinasyon.org/afet-bolgesine-gitmek-ve-cocuklarla-yapilacak-calismalarda-gonullu-olmak-isteyenler-icin-hak-temelli-adimlar/>

Afet sonrasında çocukların ihtiyaçları nelerdi? Özellikle çocukların temel ihtiyaçlarının yanı sıra psikososyal desteğe

"Çocuklarla iletişim içinde olacak gönüllülerin takipte kalması, müdahale değil, eşlikçi rolü ile çalışmalara katılması, acil ve rutin dışına çıkan davranışları ya da duygu durumlarını fark ettiğinde hemen uzmana bildirmesi yine çocuğun gönüllü gittikten sonra da güçlenmesini geliştirecek adımlar arasında."

İhtiyaçları oldu mu? Bununla ilgili ekip olarak nasıl bir çalışma yürüttünüz?

Afet sonrası akut dönemde çocukların en öncelikli ihtiyacı aslında herkes gibi güven içinde olma idi. Bu güvenli olma hali, bir yandan barınma, yiyecek, hijyen, sağlık gibi temel ihtiyaçları içerirken aynı zamanda -yine herkes gibi- görülmeye, duyulmaya, unutulmamaya, onlarla birlikte hareket edilmesine ihtiyaçları oldu.

"Süreç boyunca çocuklar kadar çocuklarla iletişimde olan (hekimler, öğretmenler, sosyal hizmet çalışanları, haberciler, vs) için de destekleyici içerikler üzerinde çalıştık."

Kamu kurumlarının acil müdahalede eksik kalması, koordinasyonun sağlanamaması maalesef en kırılgan gruplardan biri olan çocuklar için epey zorlayıcıydı. Korku, kayıp, ne olduğunu anlayamama, oradan oraya sürüklenme, kaybolma, iletişim kopuklukları ve desteğe giden insanların da el yordamıyla hareket etmeleri sonucu yıkımın etkisi büyüdü.

Koordinasyon olarak gidecek ekiplere ve gönüllülere çocuklarla ilk karşılaşmalarından devam eden çalışmalara destek olmak, orada kalmaktan yeni çalışmalar organize etmeye kadar çocuk hakları odaklı ilkeler ve pratikler üzerine çalıştık. Her üretimin olabildiğince anlaşılır, erişilebilir olmasını ve basitleştirerek yaygınlaştırılmasını istedik.

6 ve 7 Şubat'ta meydana gelen depremler sonucu "çocuklarla iletişim" başlıklı ilk notumuzu 8 Şubat'ta yayınladık. Burada çocuklarla iletişimde gözetilmesi ve sakınılması gerekenler odağımızı oluşturdu. Çocukların kendi ifadeleri, kendi öncelikli ihtiyaçları, çeşitlilikleri ve algıları, her birinin deprem anını ve sonrasını deneyimlemedeki farklılıkları, onların hızlarıyla yoldaşlık yapılmasını ve sınırlar üzerine özellikle odaklandık. Temel ihtiyaçların dağıtımı konusunda çocuk hak temelli yaklaşım, oyun konusu ve oyuncak seçimi, çocukların yakınlarının kaybı ya da uzuv kayıpları durumunda bilgilendirilmesi ve desteklenmesi; eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimde destekler ve medyada çocuk görünürlüğü, ergen çocukların özel durumu, süreç boyunca odağımızda tuttuğumuz ihtiyaçlardandı. Süreç boyunca çocuklar kadar çocuklarla iletişimde olanlar (hekimler, öğretmenler, sosyal hizmet çalışanları, haberciler, vs) için de destekleyici içerikler üzerinde çalıştık.

Ekip, çocuk hakları alanında uzman ve uzun süredir sivil alanda çalışan gönüllülerden oluştuğu için hem kişisel olarak bize ulaşanlar hem ana akım ve sosyal medyadan takip ettiklerimiz hem de o bölgeden gelen bilgileri hızlıca işleyip organize olduk. Böylece ihtiyaca çok hızlı cevap verebileceğimiz bir sistem geliştirdik.

Kayıp ve refakatsiz çocukların güvenliği için nasıl bir kayıt-takip süreci işletildi? Burada da hak ihlalleri oluştu mu? Bunları biraz açabilir misiniz?

Afetlerde çocukların refakatsiz kalabildiği gibi çocuk kaçakçılığı, cinsel istismar, organ kaçakçılığı da dâhil olmak üzere her türlü ihlale açık bir zemin olduğu bilinen bir gerçek. Çocukların afetlerde maruz kalacağı olumsuzlukların önlenbilmesi için doğru kayıt-takip sürecinin yapılması, bu sürecin resmi kurum ve görevliler tarafından yürütülmesi, her adımın çocuğun üstün yararı gözetilerek atılması çok önemli. Ve afet sırasında el yordamıyla değil, afet yaşanmadan önce bütüncül bir afette çocuk güvenliği eylem planının olması gerekirdi.

Deprem gerçeğiyle yüz yüze yaşadığımız, üstelik daha önce yaşanan depremlerin deneyimleri de olan bir coğrafyada depreme bu kadar hazırlıksız, plansız olmak başlı başına çocuk hakları ihlali içeriyor aslında. Deprem sonrasında da çocuklarla ilgili sürecin hiçbir aşaması çocuk güvenliği gözetilerek yürütülmedi ne yazık ki.

Arama kurtarma sırasında bir kayıt-takip sisteminin olmaması sorunun temelinde yer alıyor. Elbette yıkım ve kayıp çok büyüktü ve arama kurtarma ekipleri, sağlık çalışanları insan üstü bir güçle çalışmak zorunda kaldılar. Bununla birlikte hızlı hareket etme refleksi çocukların kayıt alınmaksızın hastanelere götürülmesine, yakınları ve çocukların arasındaki bağın daha ilk basamakta kopmasına neden oldu. Enkazdan çıkarılan bir çocuğun hangi adresten çıkarıldığı, kimden teslim alındığı, enkaz çevresinde çocuğun akrabalarının ya da tanıyan kimsenin olup olmadığı, kime teslim edildiği gibi çocuğun takibinin yapılmasını kolaylaştıracak kayıtlar tutulmalıydı.

Enkazdan çıkan birçok çocuk, bölgeye yakın yüksek kapasiteli hastaneler yetersiz olduğu için Ankara, İstanbul gibi kilometrelerce uzaklıktaki hastanelere sevk edildi. Yani çocuklar hiçbir kayıt olmaksızın başka illerdeki hastanelere gönderildi. Ailelerin çocuklara ulaşmasını sağlayacak olan yerel ve merkezi başvuru mekanizmaları da yeterli düzeyde oluşturulmadığı için yakınları, çocukların izini sürmek için dedektif gibi çalışmak zorunda kaldı. Üstelik her şeyini kaybetmiş olan insanlar, çocuklarını şehir şehir ararken konaklama

"Enkazdan çıkan birçok çocuk, bölgeye yakın yüksek kapasiteli hastaneler yetersiz olduğu için Ankara, İstanbul gibi kilometrelerce uzaklıktaki hastanelere sevk edildi. Yani çocuklar hiçbir kayıt olmaksızın başka illerdeki hastanelere gönderildi."

ve barınma olanaklarını da kendi çabalarıyla çözmek durumunda kaldılar. Çocukların kendilerini ifade edecek yaşta ya da durumda olmamaları da eklenince işin boyutu daha da büyüdü. Maalesef çocukların durumu kayıt tutulamamasına gerekçe olarak da gösterildi, oysa tam da bu nedenle kayıtların çocukların enkazdan ilk çıkarıldığı ya da ilk sevk yapıldığı yerlerde tutulması elzemdi.

Bu sistem olmayınca sosyal medya üzerinden aramalar acayip bir düzeye ulaştı. Sosyal medyada çocuklara ait her türlü bilginin, görselin yaygınlaşması da çocuk güvenliğini riske atan etkenlerden biri oldu.

Koordinasyon'da yer alan Kayıp-Aranan Çocukları İzleme Çalışma Grubu ile ilk günden itibaren sosyal medya taramasıyla verileri tutmaya çalıştık. Sosyal medya ilanlarının bir kısmının çocuklarını arayan ailelere/yakınlara, bir kısmının ise ailesinden/yakınlarından ayrı düşmüş refakatsiz çocuklara ait olduğunu gördük. İlanlardaki iletişim numaralarını arayarak teyit ettiğimiz, çocuk güvenliğini ilkelerini dikkate alarak kaydettiğimiz verileri resmî kurumlarla düzenli olarak paylaştık. Verilen ilanlardaki çocukların yaklaşık yüzde 70'inin 0-3 yaş aralığında olduğunu, ilanların yüzde 13'ünde çocukların isim bilgisinin bulunmadığını tespit ettik. Aranan ya da refakatsiz çocuk ilanları sırayla; Hatay, Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Malatya, Şanlıurfa illerinde yoğunlaştı. Ancak il bilgisi bulunmayan ilanlar da vardı.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kamuoyuyla paylaştığı verilerde; kaç çocuğun yakınlarına teslim edildiği, hangi hastanede kaç çocuğun bulunduğu, bunlardan kaçının refakatsiz olduğu, kurum bakımına kaç çocuğun alındığı bilgisi mevcut. Ancak halen kaç çocuğun aranır durumda olduğu ya da bulunamadığı bilgisi hiç paylaşılmadı. İzleme sürecinde bir yandan kamuoyunu bilgilendirirken bir yandan da bu tür sistemin işleyişine dair bilgi edinme sorularını Aile ve Sosyal Hizmetler ve Sağlık Bakanlığı'na yönelttik, süreçte gördüğümüz boşlukları ve düzenleme önerilerimizi paylaştık.

Ebeveyni ile birlikte hastanedeysen haber verilmeksizin başka hastaneye

"Ebeveyni ile birlikte hastanedeysen, haber verilmeksizin başka hastaneye sevk edilen, yakını ambulansa alınmadığı için izi kaybedilen, kayıtlı olduğu halde hastane tarafından ailesine sağlıklı bilgi verilmeyen, ailesi hayatta olduğu ve çocuğu aradığı halde kimsesizler mezarlığına defnedilen çocuklar oldu."

sevk edilen, yakını ambulansa alınmadığı için izi kaybedilen, kayıtlı olduğu halde hastane tarafından ailesine sağlıklı bilgi verilmeyen, ailesi hayatta olduğu ve çocuğu aradığı halde kimsesizler mezarlığına defnedilen çocuklar oldu. Bunlar sadece bizim denk geldiğimiz vakalar. Tüm bu ihlaller, bireysel eylemlerle ortaya çıkmış gibi görünse de sorun sistemsel bir sorun ve halen önümüzde duruyor.

"Ayrıca veri toplamak, verileri işlemek, bölgede çalışan herkesin güvenliği ve desteklenmesi için araçlar ve alanlar oluşturmak uzun süreli ve etkili kriz yönetimi için şart."

Peki, sizce hızlı ve doğru planlama, iyi bir afet-kriz yönetimi bu süreçte nasıl olmalıydı?

Hiçbir afetin kader, kısmet, fitrat olmadığı, önlenmesi mümkün olmayan durumlarda bile koruyucu tedbirlerin alınabileceği bir çağda yaşıyoruz. Bu yüzden de olması gereken afet sonrası gerek akut çalışmaların gerekse uzun vadeli destek çalışmalarının bütüncül, sistematik ve özenli bir şekilde kısaca hak temelli bir yaklaşımla yürütülmesidir. Afetten doğrudan veya dolaylı olarak etkilenenlerin tek başına, kötü koşullarda, belirsizlik içinde, bilgilendirilmeden ve desteksiz bırakılması asla kabul edilebilir değil. Depremden etkilenenleri tek tipleştirmek, onları edilgen, muhtaç, pasif aktörler olarak ele almak, bireysel özelliklerini ve ihtiyaçlarını yok saymak insani yardımın temelini oluşturan "zarar vermeme" ilkesine ters düşüyor. Bunların yaşanmaması için de depremden etkilenenlerin ihtiyaçlarını odak olan, eldeki ve toplumsal kaynakları harekete geçirip yönlendiren bir koordinasyon gerekiyor. Söz konusu koordinasyonun depremden etkilenenler içerisindeki kırılğan grupları önceleyen, onların ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların karşılanması konusunda kaynakları bir araya getiren bir yaklaşıma sahip olması şart.

Bir arada yaşama kültürünün gereği ve bir arada yaşamın afet sonrasında yapılmayanlar nedeniyle zarar görmemesi için afet yönetimi, toplumsal bir müdahale gerektirir. Nitekim afete doğrudan maruz kalanlar kadar afete tanık olanlar veya afetten haberdar olanlar için yaşananların yıkıcı sonuçları olur. Bu nedenle sivil toplumun bu süreçte güçlü bir aktör olması gerektiği göz ardı edilmemeli. Bu noktada da koordinasyonu yürütenlerin sadece kendilerine yakın örgütlenmelere alan açması ve onlara olanak sunması değil, depremden etkilenenlerin hak ve ihtiyaçlarını bütüncül ve hak temelli ele alarak tüm sivil topluma alan açması, yapabilirliklerini desteklemesi önemli hale geliyor.

Afette çalışacak tüm ekiplerin uzman kişilerden oluşması gerekiyor. Ayrıca veri toplamak, verileri işlemek, bölgede çalışan herkesin güvenliği ve desteklenmesi

için araçlar ve alanlar oluşturmak uzun süreli ve etkili kriz yönetimi için şart. Sivil toplum ya da gönüllüler her ne kadar orada olsa da hızlı ve doğru planlama ve kriz yönetimi görevi devlete ait. Dolayısıyla sivil alan ve gönüllüler her ne kadar akut desteğini devam ettirse de devlete görevini hatırlatmayı da ihmal etmemeli.

Tekrar tekrar hatırlatmak gerekir ki depremden etkilenenleri tek tipleştirmek, onları edilgen, muhtaç, pasif aktörler olarak ele almak, bireysel özelliklerini ve ihtiyaçlarını yok saymak kabul edilebilir değil. Bunun önlenmesi için en önemli ve gerekli araç ise “katılım”. Afet sonrası toparlanma, iyileşme ve yeniden inşa süreçlerinde depremden doğrudan ve dolaylı olarak etkilenen herkesin sürecin aktif bir öznesi haline gelebilmesini sağlayabilecek bir süreç yapılandırmak şart.

Afet sonrasında çocukların eğitim, barınma ve sağlık ihtiyaçları nasıl karşılandı ya da karşılanabildi mi belki daha doğru bir soru?

Depremi birinci ayında hem kamuoyunun dikkatini çekmek hem de devlete, kurumlarını, çalışmalarını çocuk hakları temelli biçimde yürütmeye davet etmek üzere “Farkında mısınız?” başlıklı bir metin yayınladık. (<https://afetcocukkoordinasyon.org/depremlerin-birinci-ayinda-cocuklarin-durumunun-farkinda-misiniz/>) Bu dönem deprem bölgesinden çadır kentlerde yaşamın başladığı ve önemli bir nüfusun da illerinden başka illere zorunlu olarak göçtüğü bir dönemdi. Metinde yer alan tespitlerden de anlaşılacağı gibi bizim görebildiğimiz kadarıyla barınma alanlarının kurulumu öncelendi, ancak bu yaşam alanlarında çocukların ve herkesin temel ihtiyaçlarına erişiminde yetersizlikler yaşandı.

Örneğin çadır alanlarının güvenliği, hijyen koşulları, beslenme olanakları sınırlılıklar içerdi. Enkaz kaldırma çalışmaları, toplumun ve toprağın sağlığı gözetilerek yürütülmedi. Sağlık hizmetlerine erişim, kişilerin özel araçları olmadığı durumlarda çok zor oldu. Salgın risklerine karşı kapsamlı önlemler alınmadı, neyse ki büyük salgınlar yaşamadık. Eğitim ihtiyaçları büyük ölçüde ertelendi. Sınav yılı olan 8. ve 12. sınıflar için özel sınıflar açıldı ancak bunun dışında kalan çok kalabalık bir grup eğitim süreçlerinin tamamen dışında kaldı. Başka illere göçen çocuklar oradaki okullara kayıtlarını alabildiler ancak okula devam etmeleri için özel destekler

"İhtiyaçları farklılaşan çocuklar var. Özel gereksinimli çocuklar, mülteci çocuklar, kapalı kurumlarda yaşayan koruma altında olan ya da mahpus olan çocuklar. Ya da köylerde yaşayan, köylere göçen çocuklar."

sunulmadı, bunun yerine bu çocuklar için devam koşulu kaldırıldı.

Bir de elbette ihtiyaçları farklılaşan çocuklar var. Özel gereksinimli çocuklar, mülteci çocuklar, kapalı kurumlarda yaşayan koruma altında olan ya da mahpus olan çocuklar. Ya da köylerde yaşayan, köylere göçen çocuklar. Bu çocukların özel durumlarına ve ihtiyaçlarına dair çok zor bilgi alabildik. Bahsettiğimiz bütün bu temel ihtiyaçlar çocuklar için nasıl karşılandı, neler eksik kaldı çok bilmiyoruz aslında.

Çocuk hakları savunucuları olarak yıllardır devletin çocukların durumuna dair ayrıştırılmış, düzenli ve açık veri toplanmasını talep ediyoruz. Etkin bir izleme sistemi olması gerektiğini söylüyoruz. Depremle yaşadıklarımız bunun ne kadar yaşamsal olduğunu bir kez daha gösterdi. Ve şimdi de aynı durumdayız. Konteyner kentlerin sayısı artıyor ve çocuklar -önceki deneyimlerden bildiğimiz gibi- yıllarca yaşayacakları “geçici” konutlarına yerleşiyorlar. Veri toplama ve izleme süreci, çocukların ihtiyaçlarını görüp gerekli düzenlemeleri yapabilmek için şart. İzleme sürecinin tamamlayıcı ayağı ise bilgilendirme. Maalesef çocuklara yönelik bir bilgilendirme örneği görmedik henüz.

Son olarak afet bölgesinde çocuk hak ihlallerinin önlenmesi ve çocuk dostu alanların oluşturulabilmesi için bu alanda çalışma yapanlara söylemek istediğiniz bir şeyler var mı? Onlara nasıl bir çağrıda bulunmak isterdiniz?

Depremi hemen ardından “Geçici Barınma Alanlarında Çocuk Hakları Temelinde Sağlanması Gereken Koşullar” başlıklı bir bilgi notu yayımlamıştık. (<https://afetcocukkoordinasyon.org/gecici-barinma-alanlarinda-cocuk-haklari-temelinde-saglanmasi-gereken-kosullar/>) Ardından bir de çocuk dostu alanların yer seçimi, mekânsal tasarımı ve mekân içi ekipmanlarının belirlenmesinde dikkat edilmesi gerekenleri detaylandırdık.

(<https://afetcocukkoordinasyon.org/afet-bolgelerinde-cocuk-dostu-alanlarin-yasama-gecmesi-icin-kamu-kurumlarina-stklara-tasarimcilara-cagri/>)

Konteyner kentlerde belirli ölçüde düzen sağlansa da paylaştığımız koşulların eksikliği hala pek çok alanda gözlemliyoruz. Bu durum çocukların yaşamlarını sınırlayan ve güvenliklerini riske atan sonuçlara sebep oluyor. Konteyner kentler yapı

"Geçici barınma alanlarında, konteynerlerin kapasitesinden kaynaklanan bir mahremiyet sorunu var. Konteynerler bölgenin demografik yapısına göre oldukça küçük kalıyor. Dolayısıyla çocukların kendi konteynerleri dışında zaman geçirebilecekleri çocuk alanlarının çeşitlenmesi ve çoğalmasının önemi artıyor."

itibariyle bölgenin iklim koşulları için zorlayıcı; çocukların yazın güneşten ve sıcaktan, kışın da yağıştan ve soğuktan korunmasını sağlayacak alanlar içermiyorlar.

Ayrıca geçici barınma alanlarında, konteynerlerin kapasitesinden kaynaklanan bir mahremiyet sorunu var. Konteynerler bölgenin demografik yapısına göre oldukça küçük kalıyor. Dolayısıyla çocukların kendi konteynerleri dışında zaman geçirebilecekleri çocuk alanlarının çeşitlenmesi ve çoğalmasının

önemi artıyor. Bunun yanı sıra, çocuk ihmal ve istismarına dair izlemelerin de yapılmasını gerekli hale getiriyor.

Konteyner kentlerde yaşayan çocukların sosyo-kültürel durumlarını dikkate alan, farklı yaş gruplarının ihtiyaçlarına göre düşünülmüş ve çeşitlendirilmiş çocuk alanlarına ihtiyaç var. Bu yalnızca oyun alanları ile sınırlı olarak düşünülmemeli. Çocukların çizim yapabilecekleri, dinlenebilecekleri, ders çalışabileceği, arkadaşlarıyla ya da yalnız vakit geçirebilecekleri, spor yapabilecekleri, hareket edebilecekleri erişilebilir ve güvenli alanların artması gerekiyor. Özellikle küçük yaş için, oyun parkları dışında nitelikli zaman geçirebilecekleri alanlara ve bu alanları düzenleyecek deneyimli erken çocukluk çalışanlarına ihtiyaç olduğunu gözlemliyoruz.

Donanımların varlığı kadar nasıl kullanıldığı da önemli. Çocukların, bu alanların kullanımında söz sahibi olması, kendilerini ilgilendiren durumlara ilişkin bilgiye erişebilmesi, ihtiyaçlarının gözetilmesi ve fikirlerinin alınması büyük önem taşıyor. Örneğin konteyner kentlerin içinde yer alan spor alanlarının kullanımında farklı yaştaki çocukların ve yetişkinlerin ortak kullanım hallerinin katılımcı biçimde düzenlenmesi gerekiyor.

Bir kez daha altını çizmek iyi olur, Koordinasyon'da geçici barınma alanlarına erişimimiz dolayısıyla bu alanlara dair bilgimiz daha yüksek. Deprem illerinde köylerde yaşayan ya da başka illere göçmüş olan çocukların durumlarına dair burada paylaştığımız kadar bile bilgimiz yok maalesef.

Son olarak yaşam alanlarının donanımıyla ilgili şöyle bir notu da düşelim: Depremin hemen sonrasında epeyce fazla olan gönüllü çalışmaların giderek azaldığını gözlemliyoruz. Oysa afetin etkileri tüm yakıcılığıyla devam ediyor. Bu nedenle devletin sorumlulukları kadar çocuklara yönelik hak temelli çalışmaların

"Donanımların varlığı kadar nasıl kullanıldığı da önemli. Çocukların, bu alanların kullanımında söz sahibi olması, kendilerini ilgilendiren durumlara ilişkin bilgiye erişebilmesi, ihtiyaçlarının gözetilmesi ve fikirlerinin alınması büyük önem taşıyor."

önemi ve eksikliğinin sürekli gündemde tutulması, bu alanda uzun dönemli planlamalar yapılması öneminin de altını çizmek isteriz.

Bizler de Çember dergi ekibi olarak hem deprem sürecinde ve sonrasında yaptığımız ve bundan sonra da yapacağımız çalışmalar için hem de alana sunduğunuz bütüncül çocuk politikası katkıları için size çok teşekkür etmek isteriz. Emeginize sağlık!

<https://afetcocukkoordinasyon.org>

Eğitim Hakkı Anadilinde Eğitim Deprem ve Çocuklar

Türkiye’de eğitim bilimleri disiplininin tarihi oldukça eskidir. Cumhuriyet öncesinden de önemli bir birikimi vardır. Lakin yapılan çalışmaların eğitim hakkı yaklaşımını benimsemeleri, yakın sayılabilecek bir dönemde eleştirel eğitim politikası çalışan akademisyenler ve Eğitim-Sen’de aktif olan eğitimciler tarafından gündeme getirilmiştir.

Bunlardan en önemlisi bu satırların yazarının da aktif olarak katıldığı, Mart 2015’te Eğitim-Sen tarafından gerçekleştirilen Demokratik Eğitim Kurultayı’dır. Kurultay’ın ana teması eğitim hakkı idi. Kurultay’ın Küresel Saldırıları Karşısında Eğitim Hakkı Komisyonunun giriş sunumunda şöyle denmektedir (Eğitim-Sen, 2005:19).

“Hak kavramı 'fırsat', 'şans' ve ayrıcalık gibi eşitsizlik içeren kavramların dışında düşünülmelidir. '...hak ve fırsat kavramları kesinlikle birbiri ile bağdaşmayan, birbirini dışlayan kavramlardır. Hakkın olduğu yerde fırsattan, fırsatın olduğu yerde haktan söz edilemez. Çünkü fırsat, başkalarından farklı ve ayrıcalıklı sonuçlara ulaşma vaadidir.' (Özsoy, 2004) Hak, toplumsal bir talebi ve bu talebi karşılayacak toplumsal bir sorumluluğu içerir ve insanların eşit olduğu koşullarda yaşam bulabilir.”

Eğitim, sağlık ve diğer temel sosyal politikaları hak kavramıyla anlamlandırmanın en önemli yanı toplumsal bir sorumluluğu ve yaptırımını içermesidir. Mesele devletlerin demokratik ve nitelikli eğitimi, hiçbir ayırım gözetmeden herkese sunma görevini yerine getirmeleridir. Bildiğimiz gibi kapitalizmin hegemonyası altında şekillenmiş sınıflı toplumlarda uygulanan eğitim sisteminde sınıf, cinsiyet, etnik köken, ırk, renk, dil, din, politik görüş, yaş temelinde çok çeşitli ayrımcılıklar ve eşitsizlikler yaşanmaktadır. Burada söz konusu olan sadece tüm çocukların eğitim kurumlarına erişmesi ile sınırlı değildir, tüm eğitim sisteminin ve sürecinin herkesin kişiliğinin gelişmesi ve potansiyelinin gerçekleşmesi yolunda eğitim bilimleri disiplininin ve pedagoji biliminin ışığı altında gerekenlerin yapılmasıdır.

Hak kavramı “fırsat”, “şans” ve ayrıcalık gibi eşitsizlik içeren kavramların dışında düşünülmelidir. “...hak ve fırsat kavramları kesinlikle birbiri ile bağdaşmayan, birbirini dışlayan kavramlardır.”

Eğitim hakkının kaynağı insanın insan olmasıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 26. Maddesi “Her insanın eğitim görme hakkı vardır” der.

Anadilinde eğitim hakkı

Bu yazıda eğitim hakkı bağlamında tartışacağım konu anadilinde eğitim hakkıdır. Ayrıca yaşanan deprem afeti ve yaşanması muhtemel türlü, çeşitli afet durumlarında anadilleri resmi dilden başka bir dil olan çocukların eğitim hakkı üzerine bir değerlendirme de yapılacaktır.

İçinde doğduğu ve büyüdüğü, rüyalarını gördüğü dil yani anadili toplumdaki resmi dilden farklı olan çocukların ve yetişkinlerin eğitim hakkından söz edebilmemiz için onların anadillerinin tüm toplum tarafından saygı görmesi, anadillerini öğrenmeleri, özgürce kullanmaları, en önemlisi de onların eğitim dilinin anadilleri olmasıdır.

Bu topraklarda böylesi bir eşit muamele ve deneyim değil de “tek dil” “tek millet” ideolojisini esas alan ve bu ideolojiye dayanarak geliştirilen toplum mühendisliği ve eğitim politikaları hâkim olmuştur. Hatta Türkiye Cumhuriyeti’nde Kürtlerin ve anadili Türkçe olmayanların anadilinde eğitim talepleri, anadillerini rahat rahat kullanmaları suç olarak görülmüş.

Daha da vahimi bir eğitim bilimleri disiplini ve pedagoji alanının bilgi birikimine dayanarak çözümlenmesi gereken konuda bilgisiz siyaset erbabı ve hatta askeri otoritenin bile konuya müdahil olduklarını görüyoruz. Anadil öğrenmeyi bölücülükle izah edenler bile oldu. Kürt halkının mücadelesi birçok

kazanımla sonuçlandı, lakin Türkiye’de temel bir eğitim hakkı olan anadilinde eğitim hakkı kabul edilmedi.

Çocuğun yüksek yararı ilkesi de yok

Çocuklar söz konusu olduğunda dikkate aldığımız ana ilke “çocuğun yüksek yararı”dır. Çocuğun yüksek yararını, çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin gerçekleşmesi için gerekli olan şartların ve olanakların sağlanabilmesi, çocuğun haklarının ön planda tutulması olarak algılayabiliriz. Anadilinde eğitim hakkı hayat bulmaz ise çocuğun yüksek yararı sağlanabilir mi? Pedagoji ve eğitim bilimleri literatürü bağlamında kısaca gözden geçirelim:

Çocukluk dönemi bilişsel, sosyal ve kişiliğin gelişmesi için çok önemli bir dönemdir ve bu dönemde çocuğa fiziksel ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyecek herhangi bir deneyimin asla yaşatılmaması gerekir. Okula gelen tüm çocukların sosyal sınıf, etnik köken, dil, toplumsal cinsiyet, din ve diğer farklılıklarına bakılmaksızın onların psikolojik gelişmelerini zedeleyen, özgüvenlerini olumsuz etkileme ihtimali olan herhangi bir davranış ve/veya uygulama yapılamaz. Okula başlayınca anadilinden koparılan bir çocuk kimliğinin ve kişiliğinin doğal bir parçasının tanınmadığını, hatta inkâr edildiğini hisseder, görür, kendine güvenini kaybeder. Bu durum çocuk için travmatik bir deneyimdir.

İçinde büyüdüğü ve dünyasını anlamlandırdığı dilin yok sayılması ve dolayısıyla anlamlar dünyasının inkârı çocuk için travmatik bir deneyimdir. Bunu yapmaya kimsenin hakkı yoktur. Bu tarz bir yaklaşım tarih boyunca ancak kolonyal hakimiyet kuran idarelerde yaşatılmıştır. Pedagoji ve eğitim bilimleri disiplinleri bize dilin çocuğun duygusal ve sosyal olarak gelişmesi ve bilinç edinmesi için temel bir alan olduğunu söyler. Anadilinde eğitim hakkı pazarlık konusu olamaz. Eğitim alanına sömürge yönetimlerini çağrıştıran anlayışlarla yaklaşamaz.

Pedagojik olarak anadili şart

Daha da olumsuz olan uygulama coğrafyamızda yaşayan ve anadili Türkçeden başka bir dili olan çocukların bilmediği, kendisine yabancı olan bir dilin okulda kendilerine dayatılmasıdır. Teneffüste Kürtçe konuştuğu için ceza alan öğrenciler örneğinde olduğu gibi çocuklar pedagojik olarak asla yapılmaması gereken pek çok vahim muamele ile karşılaşmaktadırlar. Böylesi

Okula başlayınca anadilinden koparılan bir çocuk kimliğinin ve kişiliğinin doğal bir parçasının tanınmadığını, hatta inkar edildiğini hisseder, görür, kendine güvenini kaybeder.

uygulamalar çocuğa kendini eksik, yetersiz, değersiz hissettirebilir. Bu asla yapılmamalıdır. Okulda veya sınıf ortamında, öğretmenler ve yönetimde bulunanlar her çocuğa kendini değerli hissedeceği eşitliği ve özgürlüğü esas alan okul ve sınıf iklimi ve dinamiklerini yaratmak zorundadırlar. Öğrencilerin birbirlerine karşı davranışlarının eşitlik ilkeleri üzerine kurulmasını sağlayacak bir okul kültürü ve iklimi yaratmak hiç de zor değildir üstelik.

Ayrıca ana dilleri resmi dilden farklı olan ve anadillerinde öğretim yaptırılmayan çocuklar eğitim ve öğretim faaliyetlerine en geniş ve derinliğine katılmakta güçlük çekerler.

Ayrıca ana dilleri resmi dilden farklı olan ve anadillerinde öğretim yaptırılmayan çocuklar eğitim ve öğretim faaliyetlerine en geniş ve derinliğine katılmakta güçlük çekerler. Bu uygulamaların çocuğun üstün yararını gözetin hak temelli eğitim anlayışıyla ilgisi yoktur.

Anadili aynı zamanda; bir toplumun tarihsel ve kültürel değeridir. Toplumun tarihinin sahiplenilmesi ve kültürel belleğinin oluşması için temel boyutlardan biridir. Yetişkinlerde olduğu gibi çocuklar da ait oldukları toplumda yaşamlarını, duygu ve düşüncelerini anadilleri ile ifade ederler, dil ile iletişim kurarlar.

Çocuklara, anadilini bilmediği için aile ve toplumdaki diğer yaşlılarla iletişim kuramamak gibi bir travmayı yaşatmaya kimsenin hakkı yoktur.

Diller, zenginliktir

Karıştırılmaması gereken önemli bir nokta tüm çocuklara anadillerinde eğitim, öğretim yaparken ikinci, üçüncü dilleri öğretmek için gereken her türlü çaba gösterilmeli ve gerekenlerin yapılması sağlanmalıdır. Anadilinde eğitim alan çocuğa, yaşadığı toplumun resmi dili doğal olarak öğretilir. Ayrıca, okulda tüm çocuklara yabancı, bir, iki, hatta daha fazla dil öğretmek görevimizdir. Çağımızda yabancı dil öğretim yöntemleri son derece gelişmiştir.

Unutulmamalıdır ki “tek dillilik tedavi edilebilir bir hastalıktır”. Bir zamanlar bu topraklarda savaşın değil barışın gündem olduğu dönemde, eğitim sisteminde tüm çocuklara kendi ana dilini, resmi dili ve bu coğrafyada konuşulan ve kendi ana dili olmayan bir dili de zorunlu olarak çok iyi derecede öğretmek için yerelin ihtiyaçlarının da gözetilerek yapılabilmesi meseleleri gündem edilmekte ve hayata geçirmek için modeller geliştirilmekte idi. Pedagojik olarak doğru olduğu gerçeğinin yanında barışın toplumsallaştırılması ve tüm halklara saygı göstermenin nişanesi olarak da bu uygulamayı şahsen çok önemli görüyorum.

Ayrıca, bu uygulama bu coğrafyanın yabancısı değildir.

19. yüzyılda Anadolu topraklarında 2000 kadar Ermeni okulu vardı ve bu okullarda Arap Alfabeti ile Osmanlıca, Ermeni Alfabeti ile Ermenice, Latin alfabesi ile bir Avrupa dili öğretiliyordu. Her Ermeni çocuğu üç dilli olarak liseden mezun oluyordu. Bu çağda, dil öğrenme yöntemleri çok gelişmiştir. Tüm çocukların çok dil öğrenerek liseyi bitirmelerini sağlayabiliriz. Yeter ki kaynakları savaşa, şiddete değil, eğitime aktaracağımız bir toplumsal düzeni ve anlayışı hâkim kılalım.

Deprem bölgesinde anadili hakkı

6 Şubat 2023 Maraş merkezli ve 20 Şubat Hatay merkezli depremlerin ardından gündeme gelen önemli sorunlardan biri; çocukların böylesi bir afetin yarattığı derin yaralarını nasıl iyileştireceğiz, onları bedensel ve ruhsal olarak nasıl koruyacağız, eğitimlerini nitelikli olarak nasıl sağlayacağız idi. Bu sorun bugün de devam etmektedir.

Deprem bölgesinde insanlar, diğer canlılar ve doğa onarılması çok güç ama doğru kamusal politikaların geliştirilmesi ve uygulanması ile hafifletilebilecek acı, dert ve travma yaşadılar. Lakin çocuklar söz konusu olunca çok daha dikkatli, özenli ve onların ne kadar çabuk ve derin etkileneceklerinin bilincinde olarak ve en ince ayrıntılarına kadar tasarlanmış eğitim politikalar geliştirmek zorundayız. Afetlere karşı ve deprem gerçeğine karşı tüm önlemler, çocuğun yüksek yararı ve eğitim hakkı, anadilinde eğitim hakkı gözetilerek deprem olmadan tasarlanmalıdır. 6 Şubat depreminde ülkemizin eğitim politikalarından sorumlu olanların, bu büyük felaket uzmanlarca dile getirildiği halde, gereken hazırlığı yapmadığı açığa çıktı. Afet felakete evrildi ve bu durumdan en derin ve olumsuz etkilenenler çocuklar oldu.

Gerçeklerin en çıplak ve açık hale geldiği zamanlar böylesi felaket durumlarında ortaya çıkar. Bu deprem sonrası da gerekli maddi ve maddi olmayan olanaklar sağlanmadığı için çocuklara hepimizin gözleri önünde derin acılar yaşatıldığı gerçeğidir. Anne, baba ve diğer yakınlarını kaybeden çocukların neler yaşadığına, bazılarının ise cemaatlara gönderildiği örneklerine tanık olduk.

6 Şubat depreminde ülkemizin eğitim politikalarından sorumlu olanların, bu büyük felaket uzmanlarca dile getirildiği halde, gereken hazırlığı yapmadığı açığa çıktı. Afet felakete evrildi ve bu durumdan en derin ve olumsuz etkilenenler çocuklar oldu.

Yıkımların ortasında eğitim hakkı

Depremın ardından okulların yıkılması ve bazı okulların ağır hasarlı olmasından dolayı milyonlarca öğrencinin eğitim hakkı elinden alındı. Okullar mart sonunda açıldı ama eğitim hakkı bakış açısıyla irdelersek ne denli olumsuzluklar yaşandığını görürüz. İki neden var:

Birincisi; deprem sonrasında neler olabileceğini önceden aşağı yukarı biliyorken, gerekli hazırlıkların yapılmamasıdır. Bu on binlerce insanın hayatına mal olan vahim bir durumdur. Çocukların eğitimlerinin en az olarak etkilenmesinin koşulları önceden hazırlanmalıydı.

İkinci neden ise; hiç vakit kaybetmeden afetten etkilenen insanların maddi ve diğer tüm ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Çocuklar söz konusu olunca yapılacaklar, alınacak kararlar çok daha acildir. Çocukları travma yaratan, yetişkinlerin bile tahammül edemediği güçlükler ve acılarla dolu ortamdan derhal uzaklaştırıp, onları rehabilite edecek tüm psikolojik, pedagojik olanakların sağlanması gerçekleştirilememiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı açıklamaya göre 99 bin 853 öğrenci diğer kentlere nakil oldu. Maddi olanakları olan aileler çocuklarını bu şekilde korumak istediler. Tüm bu süreç boyunca kamusal eğitimden sorumlu otoritelerin bu konuda eğitim hakkını gözeten politikalar uygulamadıklarını gördük, yaşadık.

Örneğin aileleri ile yüksek öğretim yurtlarına yerleştirilen çocukların eğitim hakları ne derece yerine getirildi, tam olarak bilmiyoruz. Depremzedelerin barınma sorununu, üniversite eğitimine ara verip depremzedeleri KYK yurtlarına yerleştirmek gibi yanlış bir uygulamayla çözmeye çalıştılar. Deprem bölgesindeki öğretmenlerin yaşadıkları ise ayrı bir yazının konusu olabilir.

Çocuklar söz konusu olunca yapılacaklar, alınacak kararlar çok daha acildir.

Her çocuk kendine özgüdür

Depremden etkilenen çocukların barınma, sağlık, beslenme, sevdikleriyle ve güven içinde hayatını devam ettirme sorunları acil olarak çözülmelidir. Bunlar çocukların eğitim hakkından yararlanmaları için temel altyapıdır. Aynı zamanda çocukların eğitim hakkının da en temel ihtiyaçları olduğu asla gözlerden ve bilinçten kaçmamalıdır. Eşitsiz koşullarda bulunan, toplumsal sınıf, etnik köken, dil ve diğer farklılıkları olan çocukların bu farklılıkları ve özgünlükleri, özenle incelenmeli, tanınmalı ve çocuklara saygı gösterilmelidir. Yapılacak tüm uygulamalar kulaktan dolma bilgilerle değil bilimsel araştırmalara, çocuk çalışmaları alanı ve Pedagoji biliminin ilkelerine uygun olarak yapılmalıdır.

Bütün bunlar devletin asli görevleridir. Yazının ilk bölümünde açıklanan eğitim hakkı yaklaşımı alınacak kararlar ve yapılacak uygulamalar için esas bir altyapı sağlamaktadır.

Tüm çocukların sınıfsal ve kimliklere dayalı eşitsizliklerin olmadığı bir okul ikliminde eğitim görmeleri esastır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de doğan ve büyüyen çocukların da eğitim hakkı felsefesi, eğitim bilimleri disiplini ve pedagoji biliminin bize öğrettiği, anadili temelli, çok dilli bir eğitim perspektifi temel alınarak geliştirilmiş, demokratik ve tamamen parasız bir eğitim ve öğretim sürecinin hâkim olduğu ve bunun gerektirdiği özgürlükçü eğitim iklimi koşullarının sağlandığı okullarda okumaları esastır.

Anadilini siyasetin alanı yapmak pedagojik olarak yanlıştır. Anadilini yasaklayan bir eğitim politikası bilimsel olarak yanlış olduğu gibi toplumda var olan halkların birbirini anlamalarını güçleştirir, onları ayırıştırır. Temel doğrumuz, tüm dillerin ve bu dillerin içinde geliştiği kültürlerin her birinin eşit derecede değerli olduğunu baş tacı yapan bir anlayışın toplumun tüm hücrelerine nüfuz etmesidir. Toplumsal barış da buradan filizlenir.

6 Şubat’ta yaşanan depremi felakete çeviren uygulamalardan, en derin fiziki ve duygusal olumsuzlukları çocuklar yaşamıştır. Çocuklara yönelik yetersiz ve yanlış politikalar hepimizin gözleri önünde yapılmıştır. Tüm bunların etkisini bir nebze de olsa azaltmak için yaklaşan ders yılı başlamadan yapılacak çok önemli çalışmalar vardır. Eğitim camiası olarak bizlerin, sendikaların ve tüm kamuoyunun bunların takipçisi olma görevi vardır.

Faşist Rejimin İnşasına Eşlik Eden Çocuk Politikası Tam Gaz Devam!

Pek çok şeyin hareket halinde olduğu, hızlı ve karmaşık zamanlar.

Faşist kurumsallaşmanın adım adım inşası, toplumsal bir dönüşüm çabası, bunun politik adımları; ekonomik kriz, yoksulluk, artık hayatımızın her yerindeki temel belirleyenlerden olan ekolojik kriz, toplumsal çürüme, akmayan günlük yaşam... Diğer yanında direnişler, eylemler, grevler...

Çocuk politikası ne yönde akıyor?

Rejimi faşistleştirme hamleleri sürerken toplumu faşistleştirme politikaları da hızlandı. Özellikle seçimlerden sonra müthiş bir şiddet, saldırı, çeteleşme, çürüme dalgasının önü açıldı; sokakta yürürken ya da bir markette alışveriş yaparken başınıza “her şey” gelebilir. Eski eşiniz tarafından öldürülebilir ya da bir mafya kavgasının ortasında kurşunların hedefi olabilirsiniz. Günlük yaşam bir şiddet çemberiyle sarılı. Bunun bir yanı rejimin ve sistemin varlığının sorgulanması sonucu yaratırken diğer tarafı toplumsal çürümeyi derinleştiriyor. Tüm bu politik atmosfer elbette çocuk politikasını da doğrudan belirliyor.

Sermayenin güncel çıkarları ve ihtiyaçları gereği çocuk emeğinin sömürüsü giderek yaygınlaşıyor. Bakanlık “çocuk işçiliğine sıfır tolerans” açıklamaları yapadursun, gerçekler çocukların giderek daha fazla sayıda ve daha erken yaşta sermayenin çarklarına takıldığını gösteriyor. İktidar, bir yandan “mesleki eğitim” gibi uygulamalar yoluyla çocukların çalışmasını teşvik ediyor hatta bununla övünüyor. Bir yandan da çocuk işçi ölümlerinin cezasız bırakılması yoluyla sermayenin akan ağız sularını besliyor. Hem en ucuza ve güvencesiz şekilde çalıştırabileceksiniz hem de yaralandıkları ya da öldükleri takdirde para cezası ile “yırtabileceksiniz”.

Sermayenin güncel çıkarları ve ihtiyaçları gereği çocuk emeğinin sömürüsü giderek yaygınlaşıyor. Bakanlık “çocuk işçiliğine sıfır tolerans” açıklamaları yapadursun, gerçekler çocukların giderek daha fazla sayıda ve daha erken yaşta sermayenin çarklarına takıldığını gösteriyor.

Marx’ın Kapital’inde sermayenin çocuk kanından beslenerek elde ettiği ilkel birikimin şimdi ülkemiz sermayesine nasıl yine bir birikim emeği olarak kullanıldığının göstergesi bu vahşet. Bu vahşetin rakamlara yansıyan hali çok az: Sadece Ağustos ayında en az 10 çocuk çalışırken hayatını kaybetti. Ve sadece resmi rakamlara göre en az 2 milyon çocuk işçi var ülkemizde. “Emeğin ucuzluğu” başlığı ile tüm dünya sermayesine çağrılar yapan iktidarın, önümüzdeki süreçte de çocuk işçiliğine “sıfır tolerans” göstereceği açık.

Yukarıda bahsettiğimiz dönüşüm yalnızca rejimde yaşanmıyor, bir de devletin faşist dönüşümü var. MEB’den Sağlık Bakanlığı’na, neredeyse hiçbir bakanlığın işlevinin kalmadığı, yürütme erkinin saray elinde toplandığı, güvenlik aygıtlarının kuvvetlendirildiği, yasal alanların giderek daraltıldığı bir dönüşüm... Bunun doğrudan çocuklarla ilgisini en çok da MEB’de görüyoruz. Bir rejim ve devlet dönüşürken onun bakanlığı da buna uygun bir “kuşak” için sürekli yeni adımlar atıyor, deniyor. Türkçü ve İslamcı bir kuşak.

Toplumun Erdoğanist bir İslam çerçevesinde yeniden dizaynı hızla sürüyor. Bu, daha çok da cemaatler ve tarikatlar eliyle yapılıyor. Elbette AKP tarihi açısından bu tip yapılarla iş birliği yapmak, onları devletin içine yerleştirmek, önlerini açmak, maddi olarak kazanç yakalamalarını sağlamak yeni bir pratik değil. Eğitimden sağlığa, güvenlikten sanata kadar hemen her alana cemaat ve tarikat mensupları yerleştiriliyor. Bununla da kalınmıyor, özellikle seçimler sonrasında Yeniden Refah Partisi’nin de meclise girmesi ile birlikte dinbaz çevre palazlandı, “her türlü talepleri” mecliste yankı buluyor; medeni kanundan tatalım da kız

okullarına kadar!

Niyet ettikleri bu dinci toplumsallık her yönden besleniyor. Bu toplumsallığı “çekirdek”ten kurma dertleri elbette tüm egemenler gibi onları da çocuklara ve eğitime yönlendiriyor. Son 20 yılda kerte kerte özelleştirilen ve neoliberalizme teslim edilen, kamusal olmaktan çoktan çıkan eğitim artık bir yandan da dini çevrelerin inisiyatifinde. İmam hatip okullarının açılmasından çok daha özel bir hamle bu. Eğitimin yükü arttıkça iktidar bunu üstünden atmak için uğraşıyor: Bir yandan özel okulları teşvik ediyor diğer yandan da cemaat-tarikatlarla MEB’in ilişkisini kuvvetlendiriyor.

ÇEDES gibi projelerin tamamı bir yandan laik ve bilimsel eğitime açık saldırı iken diğer yandan faşist iktidarın bilinçli bir hamlesidir. Giderek yoksullaşan toplumun eğitim masraflarına yetişememesi, pek çok aileyi bu tip kurumların eğitimine yönlendiriyor. Aladağ’ı hatırlayalım. Aileler çocuklarını bu yurda civarda başka okul olmadığı, geçinemedikleri, o yurttan yemekten konaklamaya her şey karşılandığı için göndermişlerdi. İşte şimdi iyice derinleşen yoksulluğun ortasında eğitim gibi “pahalı” bir işin devlet tarafından değil de cemaatlerce karşılanması herhalde şaşırılmaması gereken bir adım. Çünkü aynı anda bu yapılara kazanç kapıları da açılıyor; imzalanan sözleşmeler, protokollerin hepsi aynı zamanda halkın parasının iktidar eliyle bu yapılara aktarılması işlevi görüyor.

O arada eğitimin aslında hiçbir zaman parasız olmadığı gerçeği çırlıçıplak ortada duruyor. Milyonlarca çocuğun okula başladığı ülkemizde çocukların okul ihtiyaçlarının hiçbirini devlet tarafından karşılanmıyor. Vermekle övündükleri kitapları öğretmenle dahi kullanmıyor, ebeveynlerden “ek kitap” isteniyor. Okul kayıt parası adı altında özel okullar kadar para isteniyor. Çocukların kırtasiye, kıyafet vb ihtiyaçlarının yanına bir de “bağış” adı altında istenen paralar ekleniyor. Okullarda -yalnızca okul öncesinde belli sayıda çocuğa- verilen ve tüm çocuklara verilmesi gereken ücretsiz, sağlıklı öğün ise tasarruf adı altında kaldırılıyor. Okulun boyasından ampulüne, temizlik parasından sıvı sabununa kadar her şey ebeveynlerden isteniyor. Bu çıplak gerçeklik giderek daha da göze batıyor; saraydan savaşa kadar hemen her şeye sonuna kadar harcanan bütçe çocuklar söz konusu olduğunda birden yok oluyor!

Her türlü şiddet ve cinayetin önünün açıldığını herhalde herkes görüyordur. Orman kanunları işliyor ülkemizde. Ama en çok da kadınlar ve çocuklar konusunda bu şiddet “özel” bir işlev görüyor. Afla salınanların

ÇEDES gibi projelerin tamamı bir yandan laik ve bilimsel eğitime açık saldırı iken diğer yandan faşist iktidarın bilinçli bir hamlesidir.

bir bölümü, kadına ya da çocuğa yönelik şiddet eylemlerinde bulunmuş kişiler. Bu açık bir sözdür aslında: Ayağınızı denk alın. Sadece bu da değil ama, faşist bir rejimin toplumsal çekirdeği aileye dayanır, o aile de kadına ve çocuğa! Büyük Aile Buluşmaları'nın nicelik olarak az katılımı geçmesi bu nedenle pek de kritik değildir, esas önemli olan öne çıkarılan ve kutsanan ailedir. O kutsallığın içinde yok olan kadınlar, çocuklar, LGBTİ'lerdir. İşte bu çerçevede o ailenin dışına çıkmak isteyen herkes "suçlu"dur. Toplumun kodlarıyla oynuyordur. Tehdittir... Önemli olan bireyler, bireylerin farklılıkları ve istekleri değil ailenin sürmesidir. Yeter ki aileye laf gelmesin!

Çocuk istismarı davalarına baktığımızda, çocuğu istismar edenlerin neredeyse tamamının aile içinde ya da yakın akrabalarından olduğunu görüyoruz. Pek çoğu "aileyi korumak" gerekçesi ile ya hiç yargıya ulaşamıyor ya da ulaşsa bile aynı "hassasiyetle" kapanıyor. Kol kırılsın yen içinde kalsın!

O ailenin içinde gerçekleşen çocuk istismarı ve hak ihlalleri de böylece tamamen karanlıkta kalıyor. Çocuk istismarı davalarına baktığımızda, çocuğu istismar edenlerin neredeyse tamamının aile içinde ya da yakın akrabalarından olduğunu görüyoruz. Pek çoğu "aileyi korumak" gerekçesi ile ya hiç yargıya ulaşamıyor ya da ulaşsa bile aynı "hassasiyetle" kapanıyor. Kol kırılsın yen içinde kalsın!

Bir "sıfır tolerans"ta burada! İstismara ve çocuk evliliklerine de tolerans göstermediklerini söylüyor Bakanlık. Oysa toplumsal gerçeklik ve o gerçekliğin rakamlara yansıyan hali hiç öyle söylemiyor: Çocuklara yönelik cinsel istismar son 15 yılda yüzde 400 artmış durumda ve Türkiye dünyada 3. sırada. Son 16 yılda 440 binden fazla çocuk doğum yaptı.¹

Resmi verilere göre 2020 yılında 15 yaşında küçük 117 çocuk doğum yaptı. 18 yaşından küçük toplam çocuk anne sayısı ise 8 bin 271.²

İktidarın çocuk politikalarının çocukların yaşamını nasıl cehenneme çevirdiğini anlatmaya devam etmek sayfalarca yazmak anlamına gelir.

Çocuk işçiliğinden çocukların cinsel istismarına, depresyon sonrasında çocukların hala yaşadığı sorunlardan çocuk yoksulluğuna, eğitimden tutalım da Kürt illerindeki çocukların yaşadığı ya da mülteci çocukların yaşadığı özgün sorunlara

1. <https://sputniknews.com.tr/20180610/ihd-turkiye-cinsel-istismar-cocuk-dogum-1033803155.html>

2. <https://sputniknews.com.tr/20180610/ihd-turkiye-cinsel-istismar-cocuk-dogum-1033803155.html>

kadar... Hepsi birbiriyle bütün halinde bir politikayı işaret ediyor: Çocuk düşmanlığı. Halk düşmanlığıdır faşizm, en çok da işçi sınıfı düşmanlığıdır. Elbette halkın çocuklarına, işçi sınıfının çocuklarına da düşmanlar. Öyle “hissi” bir düşmanlık da değil bu, sınıfsal çıkar odaklı tarihsel ve örgütlü bir düşmanlık. Kapitalizmin, sermaye güçlerinin vicdanı yoktur, sanırım bunu tekrar hatırlamak iyi olacaktır. Aksi halde çocuklar söz konusunda olduğunda ister istemez bir “vicdan” arıyor insan. Herhalde yukarıda yazılanlar bunun olmadığını açık göstergesi.

Çocukların yaşamak zorunda kaldığı her şey politik, sınıfsal. Ve ancak sermayenin çıkarları ve faşizmi kurma yolundaki iktidarın bilinçli hamleleri bağlamında düşündüğümüzde çocukların yaşadıklarını açıklığıyla görebiliriz. Yalnızca, sadece bu sınıfsal bakış bizi en az karşımızdaki örgütlü ve güçlü sistem kadar gerçek ve güçlü bir mücadeleye götürür.

Çocuk hakları mücadelesi

Bugün ülkede AKP-MHP faşist koalisyonu faşist bir rejimi, tüm ilerleyişine rağmen, kuramıyorsa bunun tek sebebi halk güçlerinin çeşitli biçimlerde direnmeyi sürdürmesidir. Henüz cılız da olsa şimdilerde pek çok yerde direnen işçi sınıfı, tarihsel yıkıcılığını her direnişte hatırlıyor, direndikçe öğreniyor. Şireci işçilerinden Trendyol’a kadar hepsini gördük, görüyoruz. Sermayenin çıkarları doğrultusunda ülkenin dört bir yanının rant ve talana açılması karşısında bir bütün olamasa da doğa savunucuları ve ekoloji hareketi var, Akbelenden Dikmece’ye hepsini gördük, görüyoruz. Kadınlar, kadın düşmanlığının “tesadüflerden arındırılıp” bir rejim haline gelmesi yolunda atılan adımları görüyorlar ve sokak sokak direnmeye devam ediyorlar hem de yıllardır, İstanbul Sözleşmesi eylemlerinden kız okulları söylemi karşısındaki direnişlere, gördük görüyoruz. Kürt halkı, kendisine karşı en az yüz yıldır sürdürülen yok etme politikasının karşısında var gücüyle direniyor, görüyoruz. LGBTİ’ler “Büyük Aile Buluşmaları” karşısında, tüm nefret söylem ve politikalarının karşısında direniyorlar, var kalmayı sürdürüyorlar, görüyoruz. Aleviler, eşit yurttaşlık taleplerini her fırsatta sokakta yankılandırıyorlar.

Bütün bu direniş alanları, halk güçlerini oluşturuyor. İşte faşizm, hızla kendini tahkim etmeye çalışsa da gelip gelip buralara çarpıyor-elbette tek sebep bunlar değil-. Kimi zaman ezip geçiyor kimi zaman geri adım atıyor. Süreç devam ediyor. Faşizmin kurumsallaşma

Çocuk hakları mücadelesi de bu hareketliliğin bir parçası. Bugün bu alan neredeyse sadece STK’ler ya da anaakım çocuk bakışını taşıyan dernekler tarafından şekillendiriliyor.

süreci de direnenlerin direnme eğilimleri de hareket halinde.

Çocuk hakları mücadelesi de bu hareketliliğin bir parçası.

Bugün bu alan neredeyse sadece STK'ler ya da anaakım çocuk bakışını taşıyan dernekler tarafından şekillendiriliyor. Projeler, kitapçıklar, yayınlar, ara ara yapılan buluşmalar ve açıklanan istatistikler... Liberal siyasetin hâkim olduğu bu alan sokaktaki siyasetle elbette çok sınırlı alanlarda, kişi kişi buluşabiliyor. Çocukların yaşadıklarını birer "proje"ye sıkıştırarak sistem içileştiren bu bakış, yaşamı da bir "saha"ya dönüştürüyor. En iyi ihtimalle, söylemde kalan, dönüştürücü bir pratiğe dönüşmeyen bir biçimde hapsoluyor. Kıymetli, çocuk hakları hareketini farklı alanlardan besleyen pek çok iş de yapılmakla birlikte süreç gelip gelip bazı "sınırlara" dayanıyor burada. Bu sınır nihayetinde egemenlerin belirlediği sınırdır.

Çocuk istismarı eylemlerine kadın hareketi, eğitime dair eylemlere sendikalar ya da Alevi hareketi öncülük ediyor. Bu elbette kendi başına bir "sorun" değil ancak durum böyle olduğunda, çocuklar ve hakları gibi bambaşka bir alanın kendi öznelerinin dışında akan bir sürece dönüşüyor. Bütünlükten yoksun, tekil tekil karşı çıkışlarla sınırlı kalan bir dinamiğe dönüşüyor.

İktidarın, yükseltile bir çocuk hakları mücadelesine, çocuk hak ihlallerinin teşhirine verdiği tepkiyi de hatırlayalım: Gündem Çocuk Derneği'nin kapatılması. Ya da yoksul mahallelerde, deprem bölgesinde çocuklarla buluşan devrimci yapıların hedef gösterilmesi vb.

Bunların arasında çocuk hakları hareketinin, kendi özgün zeminini sokakta, örgütlü biçimde inşa etmesi en acil ihtiyaçlardan. Şimdiye kadar geldiği yerdeki tüm deneyimleri de görüp onlardan da dersler çıkararak ilerleme ihtiyacı ve aslında sorumluluğu.

Önümüzdeki dönem, çocuk hakları hareketinin kendini sokakta kurmasının, kurumlarla, belli bir çocuk politikası çerçevesinde yan yana gelinecek kişi ve yapılarla sokak bağıni kuvvetlendirmenin yollarını arayıp bulmasının dönemi. Zira faşist kurumsallaşmanın hızlandığı bu süreçte çocuklara yönelik her türlü saldırının da katlanacağını daha şimdiden görüyoruz.

**Sıfırdan başlanmayacak.
Hem ülkemizde
yılları bulan bir çocuk
hakları mücadelesi
var; orada epey bir
deneyim var, emek var,
üretim var. Hem de
tarihten çıkarılabilecek
devasa bir tecrübe
var elimizde: Moskova
Çocuk Hakları Bildirgesi.**

Sosyalist harekete düşen görevler

Sosyalist hareketin pek de dönüp bakmadığı ya da genel geçer yaklaştığı çocuk meselesinin “sivil toplum”a bırakılması yine en çok sosyalist hareketin sorunudur. Uzaktan bakıp eleştirmek değil, sorumluluk alıp içine girerek değiştirme iradesi göstermek gerekiyor. Bugün çocuklarla ilgili her şeyde sosyalist hareketin görev ve sorumluluğu vardır. Yaşama dair her şeyde olduğu gibi! STK’ler böyle, proje işleri bunlar, CHP şöyle yapıyor; peki sosyalist hareket çocuk meselesine dair ne yapıyor? Esas soru budur. Cevap da burada.

Çocuk politikasına karşı neredeyse “kör” olan sosyalist hareket var. Kimi yerlerde de miyop ya da “şaşı”. Sınırlı, olay odaklı bir bakış var. Çocuklara dair söylenen sözler, üretilen politikalar da buradan şekilleniyor.

Bugün sosyalist hareketin içerisinde hareket edip öncülüğüne soyunduğu halk güçlerinin bir parçası da çocuk hakları hareketidir, bu alanın öznelidir. İşçi sınıfından kadınlara, ekoloji hareketinden Kürt halkının direnişine, LGBTİ’lerden Alevilere kadar tüm bu hareketlerle bakışım kuran, kendini sokakta kuran, bir yandan bugünün sorunları ve hak kazanımlarına odaklanırken bir yandan da sosyalist ufuk içinde mücadele eden bir çocuk politikasına ihtiyaç var. Bunun aynı zamanda çocuklarla birlikte yapılması gerektiğini de hiç unutmadan.

Sıfırdan başlanmayacak. Hem ülkemizde yılları bulan bir çocuk hakları mücadelesi var; orada epey bir deneyim var, emek var, üretim var. Hem de tarihten çıkarılabilecek devasa bir tecrübe var elimizde: Moskova Çocuk Hakları Bildirgesi. Orada tartışılıp karara bağlanan ve uygulanan maddeleri hatırlamak bugün de ışık tutacaktır.

Bugünün güncelliğinde, sosyalist bir ufkun içinde bir çocuk politikası yürütmek mümkün.

Depremden Etkilenen Çocukların Beslenme Hakkı

Ülkede birçok doğa olayı gerçekleşiyor ancak bunların çoğunu felaket olarak adlandırıyoruz. Doğa olaylarının felakete dönüşmesinden sorumlu olanlar var. Depremde de bu sorumlular arasında en çok konuşulanlar özel firmalar, müteahhitler idi ancak en büyük sorumluluk denetim mekanizması tamamen çökmüş durumda olan kamu kurumlarında olduğunu hatırlatmakta fayda var. Yaklaşık altı ay önce yaşanan Kahramanmaraş merkezli 10 ili etkileyen birçok yıkıma ve mağduriyete sebep olan bir afet herkes için çok fazla yokluğu ve kaosu beraberinde getirdi. Sağ kalanlar arasında yine en çok etkilenenler deprem öncesinde de dezavantajlı konumda olanlardı.

Beslenme temel bir çocuk hakkı

Dezavantajlı gruplar arasında çocuklar da vardı. Kaçırılan çocuklar, ailesi bulunamayan çocuklar, nereye gönderildiği bilinmeyen çocuklar, üşüyen çocuklar, beslenemeyen çocuklar... Çocuklara dair böyle birçok durumdan bahsediyoruz maalesef ki. Deprem sonrasında yaşamın devam edebilmesi ile ilgili birçok sorun oluştu, en önemli sorunlardan biri de çocukların yeterli, dengeli beslenememesi, açlıkla karşı karşıya gelmiş olmasıydı.

Ülkede birçok doğa olayı gerçekleşiyor ancak bunların çoğunu felaket olarak adlandırıyoruz. Doğa olaylarının felakete dönüşmesinden sorumlu olanlar var. Depremde de bu sorumlular arasında en çok konuşulanlar özel firmalar, müteahhitler idi ancak en büyük sorumluluk denetim mekanizması tamamen çökmüş durumda olan kamu kurumlarında olduğunu hatırlatmakta fayda var. Yaklaşık altı ay önce yaşanan Kahramanmaraş merkezli 10

ili etkileyen birçok yıkıma ve mağduriyete sebep olan bir afet herkes için çok fazla yokluğu ve kaosu beraberinde getirdi. Sağ kalanlar arasında yine en çok etkilenenler deprem öncesinde de dezavantajlı konumda olanlardı.

Çocukların sadece paketlenmiş gıdalarla beslendiği, taze sebze ve meyveye hiçbir şekilde ulaşamadığı, minimum miktarda dahi protein alamadığı bir ortam bulunmaktaydı ve bu sorunlar üzerinden bir ay geçmiş olmasına rağmen tam anlamıyla ve sistematik bir çözüm üretilmemiştir.

Beslenme temel bir çocuk hakkı

Dezavantajlı gruplar arasında çocuklar da vardı. Kaçırılan çocuklar, ailesi bulunamayan çocuklar, nereye gönderildiği bilinmeyen çocuklar, üşüyen çocuklar, beslenemeyen çocuklar... Çocuklara dair böyle birçok durumdan bahsediyoruz maalesef ki. Deprem sonrasında yaşamın devam edebilmesi ile ilgili birçok sorun oluştu, en önemli sorunlardan biri de çocukların yeterli, dengeli beslenememesi, açlıkla karşı karşıya gelmiş olmasıydı.

Deprem öncesinde çocukların beslenme hakkı ile ilgili sorunlar yoksullaşmanın artması, gıda krizi, enflasyon gibi sebeplerden dolayı oldukça fazla gündeme gelmeye başlamıştı. Ancak depremle birlikte, hiçbir hazırlığı olmayan kamu kurumlarının beslenmeye dair de bir acil durum programı olmadığı ortaya çıktı. Bu durum krizi çok daha derinleştirdi. İlk beş günlük süreçte yoğun açlık yaşayan çocuklar altıncı günden sonra ancak düzenli sıcak yemeğe ulaşabildi.

Sürecin en başından beri köylere ulaşım çok zordu. Birçok köye sonradan yemek ulaştırıldığı halde onuncu gününden sonra yeniden yemeğe ulaşmada zorluklar yaşandı. Beslenmeyle ilgili genel süreç böyle devam ederken çölyak hastalığı, laktoz intoleransı gibi beslenmeye dayalı hastalıkları olan ve özel diyet ile beslenmesi gereken çocukların diyetleri bazı STK'lar hariç akıllara dahi gelmedi. Çocukların sadece paketlenmiş gıdalarla beslendiği, taze sebze ve meyveye hiçbir şekilde ulaşamadığı, minimum miktarda dahi protein alamadığı bir ortam bulunmaktaydı ve bu sorunlar üzerinden bir ay geçmiş olmasına rağmen tam anlamıyla ve

sistematik bir çözüm üretilememiştir. Şu an geldiğimiz noktada da yaptığımız görüşmelere göre çok fazla ilerleme olmadığını söyleyebiliriz. Genel duruma bakıldığında depremin bilançosu beslenme açısından da oldukça kötüydü.

Nasıl olmalıydı, beslenme hakkının gereklilikleri nasıl yerine getirilebilirdi, çocukların nasıl beslenmesi gerekirdi, çocukların beslenme hakkı için ilerleyen süreçlerde neler yapılmalı, bir sonraki oluşabilecek doğal afet, salgın gibi durumlarda çocukların en temel hakkı olan beslenme hakkı için ne yapılabilir? Yazının geri kalanında bu sorulara cevap arayacağım.

Beslenme çocuklar için neden önemli

Beslenme, büyüme ve gelişmenin sağlanması ve sağlıklı bir yaşamın devamı için besinlerin kullanılmasıdır. Beslenme hakkı, her insanın sadece insan olmasından kaynaklı temel insan haklarından biridir. İlk kez 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yaşama standartları hakkı çerçevesinde tanımlanırken çocuk hakları sözleşmesinde de belirtilmiştir. Beslenme hakkının sağlanabilmesinin temel adımlarından biri çocukların sürdürülebilir bir şekilde yeterli, güvenli, besleyici olan gıdaya fiziksel ve ekonomik olarak ulaşmasını tarifleyen gıda güvencesine sahip olmaktan geçmektedir. Gıda güvencesi kavramı, toplumsal olarak aktif ve sağlıklı bir yaşam için gerekli olan beslenme gereksinimlerini karşılayan; yeterli, güvenli, besleyici olan gıdaya fiziksel ve ekonomik olarak sürdürülebilir şekilde ulaşılabilmesini tariflemektedir. Beslenme hakkının sağlanabilmesi için gıda güvencesinin oluşturulmuş olması gerekir. Çocukların gıda güvencesini sağlamak başta kamunun sorumluluğundadır.

Çocukların büyüme ve gelişme dönemlerinde yeterli ve dengeli beslenmesi ayrıca önemlidir. Dokuların gelişimi, büyümenin ilerlemesi, kronik hastalıkların önlenmesi açısından yeterli ve dengeli beslenme büyük önem taşımaktadır. Ancak özellikle son yıllarda beslenme hakkının korun(a)maması, yetersiz beslenme sebebiyle çocuklarda bodurluk, gelişim geriliği, vitamin mineral yetersizlikleri artış göstermekte; kan, kas ve kemik dokusunda bozukluklarına neden olabilmektedir. Bodurluk, gelişim süreçlerini izleme de önemli bir veridir. TOÇBİ Projesi araştırma raporuna göre çocuklardaki bodurluk sorunu sıklığının ise %7.5-24.7 olduğu

Çocukların büyüme ve gelişme dönemlerinde yeterli ve dengeli beslenmesi ayrıca önemlidir. Dokuların gelişimi, büyümenin ilerlemesi, kronik hastalıkların önlenmesi açısından yeterli ve dengeli beslenme büyük önem taşımaktadır.

görülmektedir.¹ TÜİK'in Mart 2023'te paylaştığı Türkiye Çocuk Araştırması'nda² da 100 çocuktan sadece 12.7'si et, tavuk, balıktan birini her gün tüketebilmekte geri kalan 88 çocuğun durumuna dair herhangi olumlu bir şey söylenmediği görülmektedir. Çocukların zihinsel gelişimlerinin devam ettiği bu dönemde vitamin, mineral yetersizlikleri de önemli bir sorun haline gelmiştir.

Bir çocuğun hayatındaki ilk 1000 günde demir eksikliği gibi beslenme eksikliklerinin bilişsel, sosyo-duygusal, motor ve fizyolojik sağlıklarını etkileyebileceği, beyinlerinin gerçek yapısını değiştirebileceği üzerine araştırmalar bulunmaktadır.

Gıda güvencesizliği çocukların yaşamlarının her boyutunda karşılına çıkmaktadır. Yemek bulamadıkları için okula gidemeyen çocuklar, evden bir boğaz eksilsin diye çocuk yaşta yapılan evlilikler, işe gitmek zorunda bırakılan çocuklar ve daha verebileceğimiz birçok örnek beslenme hakkının olmaması ile birlikte birçok hak ihlalini de beraberinde getirmektedir. Son yıllardaki süreç oldukça kötüyken, yoksulluğun artması ve depremin etkisiyle birlikte beslenemeyen, sağlıklı gelişimini devam ettirmeyen çocukların sayısı artmaktadır.

Çocukların gelişimleri tehlikede

Afet dönemlerinde bebekler ve çocuklar büyüme ve gelişme döneminde olduğundan dolayı beslenme yetersizliklerinden daha fazla etkilenmektedir. Depremin ilk üç gününde bölgelere ulaşılmadığı için çocukların aç kalması, sürecin ilerleyen zamanlarında da dengeli beslenmenin sağlanamaması büyük bir halk sağlığı sorunu olarak karşımızda durmaktadır. Karbonhidrat ve basit şeker ağırlıklı beslenmenin yapılması, paketli abur cuburların çok yoğun olarak tüketilmesi, meyve ve sebzelerin neredeyse hiç tüketilmemesi, coğrafyaya uygun olmayan gıdaların bölgeye gönderilmesi sebebiyle çocuklar tarafından tüketilmemesi çocuk beslenmesi açısından en önemli sorunlardan biri olmuştur. Bölgede kahvaltılık malzemeler dahil yeterli ve besleyici gıdaya erişim sorunu olmuştur. C vitamini gibi vitaminler vücutta depolanamadıkları için düzenli olarak alınması gerekmektedir. Ancak meyve sebze tüketiminin çok yetersiz oluşu vitamin eksikliklerini arttırarak bağışıklık sistemini düşürmekte ve buna bağlı hastalıkları arttırmaktadır.

Yardımların azalmaya başlaması, aşevlerinin sayısının 10. günden sonra azalması besin yetersizliğini daha da arttırmaktadır. Depremden sonra gelişen yağmur,

1. https://www.memurlar.net/common/news/documents/416093/tocbi_kitap.pdf

2. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Cocuk-Arastirmasi-2022-49744>

sel, fırtına gibi doğa olayları da çadırların yıkılmasına, içinin su dolmasına sebep olmuştur. Çadır içlerindeki gıdaların su alması, bozulması var olan gıdaların da kullanılmaz hale gelmesine neden olmuştur. Hatay gibi şehirlerde sıcaklıkların artmasıyla birlikte gıda güvenliği sorunları da fazlasıyla artmıştır. Tüm bunlara bakıldığında deprem sürecinde sağlıklı bir beslenme organizasyonu kurulamadığı açıkça görülmektedir.

Bir çocuğun hayatındaki ilk 1000 günde demir eksikliği gibi beslenme eksikliklerinin bilişsel, sosyo-duygusal, motor ve fizyolojik sağlıklarını etkileyebileceği, beyinlerinin gerçek yapısını değiştirebileceği üzerine araştırmalar bulunmaktadır.³ Çocukluk dönemindeki açlık, bir çocuğun fiziksel ve zihinsel iyilik halinden okul yaşamına kadar her şeyi etkiler. Gıdaya erişim kısıtlı ve yetersiz olan çocukların belirsizlik yaşaması hem fiziksel hem psikolojik olarak çocukları etkilemektedir. Açlıkla ilgili olan sürekli stres ve kaygı da çocuklar için zararlıdır. Açlık, odaklanmayı direkt etkilediğinden dolayı akademik başarılarının düşmesine neden olabilmektedir. Gıda güvencesizliği bir çocuğun konsantrasyon, hafıza, ruh hali ve motor becerilerini doğrudan etkilemektedir.⁴ Çocuklar aç olduğunda daha az enerjiye sahip olurlar bu nedenle odaklanma yetenekleri zorlaşır ve sosyal etkileşimleri de sorunlar çıkar.⁵ Tüm bu durumlar çocukların geleceğine doğrudan etki eder.

Çocukların iyilik halinin en önemli ayaklarından biri sağlıklı beslenmeden geçer. Karnı aç şekilde yatağa giren her çocuğun sorumluluğu devletindir. Hayırseverlikle ilerlemeyecek kadar önemli olan çocukların beslenme hakkı, kamusal bir sorumluluktur. Ailelerden önce kamunun sorumluluğunda olması gerekmektedir. Aç olan her çocuğun temel hakkı da çiğnenmiş demektir.

Genelde Türkiye’de ve özelde deprem bölgesindeki birçok çocuk deprem öncesinde de gıda güvencesi olmayan evlerde yaşamaktaydı. Gıda güvencesi olmayan ev: o hanelerde her aile üyesinin sağlıklı bir yaşam sürmesi için yeterli yiyeceğin olmadığı anlamına gelmektedir. Tahmin edebileceğimiz gibi

Altıncı ayı geride bırakırken çocukların sağlık kontrolleri ve gelişim izlemelerin yapılması için gezici sağlık ekipleri oluşturabilir. Eksikliklerin tespit edilmesi ve karşılanması kamusal bir hizmet olmalıdır.

3. *J Trace Elem Med Biol.* 2012 Jun;26(2-3):120-3. doi: 10.1016/j.jtemb.2012.04.020. Epub 2012 Jun 2

4. *Int. J. Çeviri Med.* 2021 , 1 (3), 205-222; <https://doi.org/10.3390/ijtm1030015> <https://drive.google.com/file/d/1cwT4BwqOLKVoE0Y8My6JUGICkuOTFeYQ/view>

5. *Int J Environ Res Public Health.* 2021 Sep; 18(17): 8990. Published online 2021 Aug 26. doi: 10.3390/ijerph18178990

en çok etkilenen kesim yoksul ailelerin çocukları olmaktadır. Yoksulluğu ölçmenin yaygın bir yolu olan yoksulluk indeksi 2023 Haziran verilerine göre⁶ dört kişilik bir ailenin aylık yoksulluk sınırı 33.789 TL'dir. Bu miktarın yakınından bile geçmeyen haneler, açlık sınırı ve altında yaşayan nice aile olduğunu da biliyoruz.

Yapılması gerekenler oldukça açıktır. Çocukların beslenmesi için gerekli olan protein, karbonhidrat, yağ, vitamin ve minerallerin ne kadar olduğu belli olduğundan bunlara uygun gıda kolilerinin hazırlanarak bölgedeki çocuklara düzenli ulaştırılması gerekmektedir. Gıda paketlerinin içeriği dengeli hazırlanmalıdır. Yumurta, et, süt, kuru baklagil, meyve ve sebze eklenmelidir.

Beslenme sorunu yaşayan çocukların bilgileri Sağlık Bakanlığı'nda, haliyle aile hekimliklerinde mevcuttur. Aile hekimlerindeki bilgilerin kontrollerinin yapılması, ihtiyacı olan çocuklarla iletişimin kurulması ve uygun beslenme kolilerinin sağlanması yapılabilir. Altıncı ayı geride bırakırken çocukların sağlık kontrolleri ve gelişim izlemelerinin yapılması için gezici sağlık ekipleri oluşturabilir. Eksikliklerin tespit edilmesi ve karşılanması kamusal bir hizmet olmalıdır.

Acil adımlar atılmalı

Okulların açılmasıyla birlikte bütün çocukları kapsayacak şekilde hafta sonu da dahil edilerek okul beslenme programları oluşturulabilir. Açlığın damgalanmasına izin vermemek, çocukların okullardaki yemeklere katılımlarının azalmaması için şu an yapılan yöntemdeki gibi sadece taşımalı sistemdeki okullara yapılması ya da programların yoksul çocukların seçilip uygulanması tarzında değil, tüm çocukların ücretsiz ve eşit şekilde yararlanacağı bir sistem geliştirilmelidir. Böylelikle hem damgalanmayı ortadan kaldırmış oluruz hem de çocukların beslenme takiplerini çok daha rahat yapabiliriz.

Okul öncesi çağı çocukları için çadır alanları ve yaşam alanlarına yakın noktalarda ortak mutfakların kurulması sağlanabilir. Çocukların bu mutfaklara yönlendirmesi, belirli saatlerle servislerle götürülmesi şeklinde bir sistematik geliştirilebilir. Beslenme bozukluğu olan çocuklar için ailelere beslenme kutuları uygun şekilde hazırlanabilir.

Yukarıda belirttiğim gibi yapılacak şeyler oldukça fazla ve uygulanabilir yöntemler. Birçok ülkede de halihazırda uygulanmakta. Çocukların tüm hayatını etkileyen bu sorunun ortadan kaldırılması için adım atılması ve kamu üzerinde bu konuya yönelik baskı yaratılması tüm yetişkinlerin sorumluluğu. Mücadele her zaman olduğu gibi uzun ve zorlu. Hepimize kolay gelsin.

6. <https://www.turkis.org.tr/turk-is-haziran-2023-aclik-ve-yoksulluk-siniri/#:~:text=D%C3%96RT%20K%C4%B0%C5%9E%C4%B0L%C4%B0K%20A%C4%B0LEN%C4%B0N%20GIDA%20ve,OLDU>.

Çocuğun Çocuk Odaklı Bakış Açısına İhtiyacı Var

Ön not: Binlercesi ailesini kaybetti, akrabalarından habersiz başka şehirlere götürüldü. Kimisi cenazelerin yanı başında oyun oynadı, ailesinden ayrı ağır ameliyatlara girdi. Devlet, bırakın psikolojik destek vermeyi, beslenmelerini dahi sağlamadı. Oysa çocukların güvende hissetmeye, yas tutmaya ve iyileşmeye ihtiyacı var. Bunun için çocuk merkezli bir bakış şart. Hatay'a bağlanıyor, uzun süredir hâkim çocuk algısını kırmak adına kapsamlı faaliyetler yürüten, Yaşar Kemal'in "Çocuklar insandır" şiarını ve 1918 Moskova Çocuk Hakları Bildirgesi'ni kerteriz alan "Her Yer Çocuk" üyesi, Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP) Çocuk Hakları Meclisi sözcüsü psikolog Hatice Göz'ü dinliyoruz.

Her Yer Çocuk ekibi olarak deprem haberini aldıktan sonra bölgeye nasıl ulaştınız, çocuk çalışmalarına nasıl başladınız?

Hatice Göz: İlk gün hemen yola çıkamadık. Herkeste bir canhavli vardı. İkinci gün akşama doğru Toplumsal Özgürlük Partisi'nden (TÖP) yoldaşlar ve İstanbul'dan bir grup gönüllüyle Antakya'ya vardık. İlk insanların sığındığı Armutlu semt pazarına konumlandık. Armutlu en çok yıkımın olduğu yerlerin başında geliyordu. Pazara sığınan 350-400 kişi içinde 50'ye yakın çocuk vardı. Önce sıcak bir şeyler hazırlamaya, en acil ihtiyaçları karşılamaya odaklandık. İlk

andan itibaren dayanışma faaliyetlerini çocuk odaklı, çocukları önceleyen bir şekilde yapmayı amaçladık. Daha sonra kurulacak Harbiye, Samandağ, Serinyol ve Sevgi Parkı koordinasyon merkezlerinde de böyle hareket ettik.

Özellikle ilk günlerde çok kaotik bir ortam vardı. Her taraf duman içinde, su yoktu, hava çok soğuk, yiyecek çok azdı. Ortam çok güvensiz ve riskliydi. Herkes için, özellikle de çocuklar için hem fiziksel hem de ruhsal riskler söz konusuydu. Beslenme, temiz su temini, tuvalet organizasyonu sağlarken ortamdaki çocukları korumanın, onları öncelemenin önemini defalarca konuştuk. Yemek sırasında çocukların daha az beklemesini sağlamaya çalıştık.

İlk saatlerin ardından çocukların listesini çıkardık. Çocuklarla tanışmak, onlara kendimizi tanıtmak, “Buradayız, sizinleyiz” demek için bir ekip oluşturduk. Çünkü çocuklar hakikaten çok korkmuştu. Güvenli hissettikleri ortamlar ortadan kalkmış, rutinleri darmadağın olmuştu. Tanıştığımız çocuklarla yavaş yavaş sohbetlere başladık. Fiziksel ve ruhsal iyiliği önceleyen, çok soru sormayan, daha çok anlatmak isterse çocuğu dinleyen bir iletişim kurduk. Yola çıkarken yanıma boya kalemi ve kâğıt almıştım. Çocuklarla iletişimimizde epey işe yaradı. Kendilerini ifade etmeleri için hiç alanı kalmayan çocuklarla resim üzerinden bağ kurabildik.

İlk günlerde, bir yandan arama-kurtarma çalışmaları sürüyor, bir yandan siren sesleri tüm şehre yayılıyor. Bu koşullar çocuklar açısından çok zor ve endişe verici olmalı.

Hem de nasıl! Artçı depremle de sürüyordu. Binalar her an yıkılabilirdi. Akşam ve gündüz atmosfer birbirinden çok farklıydı. Çocuklar akşamları herkes gibi ateşin etrafına toplanıyordu. Karanlığın içinden siren sesleri geliyor, arama-kurtarma çalışmaları sürüyordu. Her yer toz-duman içindeydi, çocuklar pek uzaklaşmıyordu. Gündüz olunca yaşananlar tüm sertliğiyle daha belirgin hale geliyor, çocuklar enkazlarda dolaşüyor, oyun oynamaya çalışıyordu. Yerleştığımız yerin biraz ötesinde kaldırımın üstüne üzerlerine battaniye örtülmüş cenazeler dizilmişti. Çocuklar hep cenazelerin etrafındaydı.

Haberleşme imkânı da çok azdı. Elektrik yoktu. Yanımızda telefon, powerbank gibi ekipmanlar getirmiştik, yine de ancak yakınlarıyla iletişim kurabildi pek çok insan.

Gündüz olunca yaşananlar tüm sertliğiyle daha belirgin hale geliyor, çocuklar enkazlarda dolaşıyor, oyun oynamaya çalışıyordu. Kaldırma üzerlerine battaniye örtülmüş cenazeler dizilmişti. Çocuklar hep cenazelerin etrafındaydı.

Temel ihtiyaçlarla ilgili eksikler günlerce sürdü.

İlk gün tanıştığımız çocuklara yerimizi,  nl klerimizi gösterdik. İstedikleri zaman bize gelebileceklerini, merak ettikleri, sormak istedikleri Şeyleri bize sorabileceklerini söyledik. Ertesi günden itibaren çocuklar bütün o kaos ve karmaŐanın arasında gezinirken, oynarken, bizimle bağ ve göz teması kurmaya başladı. Her türlü duruma karşı çocukların ceplerine yakınlarının numaralarını yazdığımız birer küçük k ağıt koyduk, çünkü sürekli sallanıyorduk, çocuklar gündüzleri küçük gruplar halinde yakın çevrede yürüyor ya da oyun oynuyordu. Neyse ki hiçbir çocuğun k ağıtları kullanmaya ihtiyaı olmadı. Şimdi tüm o çocuklarla hâlâ iletişimdeyiz, neredeler, nasıllar biliyoruz, takip ediyoruz.

Bu büyük afeti bir katliama evirenler ocuklara karşı yükümlülüklerini de yerine getirmedi. Onları korumadı, ihtiyaçlarını hiç düşünmedi, ampütasyon gibi çok zor ameliyatları yanlarında yakınıları olmadan geçirmelerine sebep oldu.

Çocuklar için sağlıklı besin sağlamaya çalıştık. Meyve, sebze ve protein barındıran yiyecekler dağıttık. Ayrıca, vitamin, ek gıda sağlamaya çalıştık. Fikir ve Sanat Atölyesi Derneği'nin (FİSA) ocuk Hakları Merkezi'nin çağrısıyla Afet Sivil Koordinasyon Ekibi kuruldu. Ekipte daha önce İzmir ve Van depremlerinde de çocuklarla çalışmış 100' n üzerinde uzman yer alıyor. Böylelikle ocukların durumuyla ilgili geniş bir ağ üzerinden çalıştık.

Çok sayıda kayıp ocuk vardı, değil mi?

Ne yazık ki evet. Kayıp ocuklarla ilgili bizim de yer aldığımız bir ekip kuruldu. Ulaşılamayan ocukların verilerini toplamaya başladık, ailelere ve koordinasyon merkezlerine bu bilgileri aktardık. Sadece ilk dört günde sekiz kişi bana kayıp çocuklarla ilgili bilgi verdi. Liste giderek uzadı.

Listeleri karşılaştırılarak çocukların yakınlarına ulaşmaya çalışıyorduk. Bazen annesini, babasını, bazen dedesini, ninesini buluyorduk. Kayıp ocuklar konusunda tarifsiz bir korku ve kaygı h kimdi. Bir yandan da üçüncü günden itibaren, Hatay  zelinde Suriyeliler üzerinden bir ırkçılık pompalanmaya başlanmış, nefret söylemi yayılmıştı. Hâlbuki bulunduğumuz yerde çok sayıda Suriyeli vardı. Onlar da aynı enkazlardan çıkmış, aynı dayanışmanın içindeydiler. Onların da çocukları kaybolmuştu.

Kimi ocuklar enkazdan sağ çıkarılıyor, varsa bir sağlık çalışanının kucağına veriliyor, ardından ocuklar Őehirdeki hastanelerin hepsi yıkıldığı için başka

şehirlere gönderiliyordu. Bundan sonra çocuklar kayboluyor, ebeveynler çocuklarına ulaşamıyordu. Annesi, babası veya yakınıyla çıkarılan çocuklar ailelerinden ayrı hastanelere gönderiliyorlar ve sonra aile üyeleri birbirlerine ulaşamıyordu. Süreçle ilgili hiçbir kayıt tutulmuyordu. Ambulansa babasıyla konulan bir bebek günler sonra başka bir şehirde bulunabiliyor ya da ailesinin bir ay boyunca aradığı çocuk aslında çoktan hayatını kaybetmiş ve kimsesizler mezarlığına defnedilmiş olabiliyordu.

İnsanlar durmaksızın çocuklarını arıyordu. Biz de çocukların hangi hastanelere götürüldüklerini, yanlarında kimlerin olduğunun bilgisini dört koldan toplamaya çalıştık. Topladığımız verileri Sağlık Bakanlığı'nın verileriyle karşılaştırdık. Bulunan çocuklar da oldu. Bana bildirilen bir çocuk Adana'da hastanede çıktı. Kaybolan çocuklar da çöktü. Hâlâ bulunamayan çocuklar var.

Bu büyük afeti bir katliama çevirenler çocuklara karşı yükümlülüklerini de yerine getirmediler. Onları korumadı, ihtiyaçlarını hiç düşünmedi, amputasyon gibi çok zor ameliyatlara yanlarında yakınları olmadan geçirmelerine sebep oldu. Bunca kayıp çocuğu "asrın felâketi" diye açıklamak mümkün değil.

Çocuklar ilk şokla birlikte travma içindeyken onlarla nasıl çalışabildiniz?

Çocukların güvenebilecekleri, soru sorabilecekleri, danışabilecekleri birilerine ihtiyaç duydukları çok belirgindi. Deprem yaşamış ebeveynlerinden bu desteği almaları çok güçlü. İlk biraz o boşluğu doldurmaya, çocukları kısa süreli de olsa rahatlatmaya çalıştık. Fiziksel ihtiyaçlar dışında çocukların ruhsal ihtiyaçlarını giderebilecekleri, konuşabilecekleri insanlar yoktu. Genellikle ebeveynler "Korkma, artık geçti" dışında pek bir şey söyleyemiyordu. Onlar da depresyonun şokunu yaşıyordu. Resim yoluyla sohbet etmek çok iyi geldi. Akşamları karanlık bastırdıktan sonra ateş başlarını geziyorduk. Daha sonra çadırları ziyaret etmeye başladık. Psiko-sosyal destek açısından ilk yapılabilecek şey çocuklara güvende olduklarını söylemek, yanlarında olduğunuz hissettirmektir.

Birkaç gün sonra Armutlu'dan çıkıp diğer koordinasyon merkezlerine geçtiniz. Bu

Zehirli kimyasal maddeler etrafa saçılmış haldeydi. Açıkta elektrik kabloları vardı. Çocuklar böyle son derece tehlikeli ortamlarda geziyor, oyun oynuyordu. Onları tehlikeli alanların dışında tutacak, güven içinde oyun oynayabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri alanlar yaratmak hayati önemdeydi.

süreçte çocuk çalışmaları nasıl gelişti?

Armutlu'da sadece toz ve enkaz vardı, bir de dayanılmaz bir koku... Koşullar barınmayı iyice zorlaştırdıncaya bir araç ayarlayıp önce bebekli ve çocuklu aileleri Armutlu'dan çıkardık. En son kalanlar sadece yetişkinlerden oluşan, yakınlarının cenazelerini bekleyen insanlardı. Biz çocuklarla diğer koordinasyon merkezlerine geçtik.

Serinyol, Harbiye ve

Samandağ ve Sevgi Parkı'ndaki

koordinasyonlara destek verdik. Bu merkezlerde çocuk çalışmalarını başlattık ve çocuk çadırları kurduk. Temel gayemiz şuydu: Bu ağır koşulları çocuklar çok yoğun bir biçimde kendi özgünlüklerinde yaşıyor, ancak kendilerine ait güvenli, oyun oynayabilecekleri alanları yok. Çocuklara "Burası sizin alanınız" demek için sırf onlara ayrılmış çadırlar kurduk.

Koşulları tekrar hatırlatayım: Hâlâ yıkılabilecek birçok bina vardı etrafta. Zehirli kimyasal maddeler etrafa saçılmış haldeydi. Açıkta elektrik kabloları vardı. Çocuklar böyle son derece tehlikeli ortamlarda küçük gruplar halinde geziyor, oyun oynuyor, etrafı keşfe çıkıyordu. Bu koşullar altında çocukları tehlikeli alanların dışında tutacak, güven içinde oyun oynayabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri alanlar yaratmak hayati önemdeydi.

Kurduğumuz çadırlar çocuklar için bir özel alan oldu, çocukların sorularına yanıt alabilecekleri bir bilgi noktasına dönüştü ve belki de en önemlisi çocukların haklarının korunduğunu, korunacağını bildikleri bir yere haline geldi.

Depremle okullar da yıkıldı ya da kapandı. Çocuklar bir araya gelebildikleri, zamanlarının büyük kısmını geçirdikleri, sosyalleştikleri yerleri yitirdi.

Kesinlikle. Çocukların sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılayabildikleri yegâne yerler maalesef okullar, başka alanları yok. Sadece fiziksel mekân anlamında da değil. Çocuğun günlük yaşamını anlamlandırabileceği, sosyalleşebileceği, akranlarıyla ilişki kurabileceği, rutinini sürdürdüğü yer okul. Çocuklar depremle birlikte bu "güvenli ortamı" da yitirdi. Çocuk çadırları bir rutin edinmelerini sağladı.

Diyelim ki, çocuk sürekli enkazdan, cenazelerden bahsediyor, kepçe ve kamyonla oynarken binaları yıkıyor. Bunlar yetişkinlerin zihninde korkunç şeyleri canlandırıyor. "Bu çocuk herhalde toparlayamayacak" diye düşünebiliyorlar, ama aslında çocuk yaşadığı şeyi canlandırarak kendisini sağaltmaya çalışıyor.

Çadırlarda görev alan arkadaşlar dönem dönem değişse de bazı arkadaşlarımızı sabit tuttuk. Böylece çocuklar aşına oldukları kişilerle iletişim kurabildi. Her gün aynı saatlerde çadırlarda çocuklarla beraber etkinlikler yapılıyor. Diyelim ki Serinyol'da her gün saat 15.00-16.30'da çocuklarla buluşuluyor. Çocuklar bunu bilerek oraya geliyor. Tekrar tekrar duyurmamıza gerek kalmıyor. Harbiye'de de, Samandağ'da da benzer bir örgütlenme var. Bu çocuklarda güven duygusunun yeniden oluşmasını sağlıyor. Bıraktığı şeyi geri döndüğünde yerinde buluyor. Deprem maalesef güven duygusunu aldı hepimizin elinden. Bu, çocuklar için de geçerliydi.

Çocuk çadırlarında ne gibi etkinlikler oluyor?

Çocukların kendilerini ifade edebilecekleri, duyguları üzerine konuşabileceğimiz oyunlar oynuyor, atölyeler yapıyoruz. Her etkinlikte “duygu çemberi” yapıyoruz. Başlarken “Bugün en çok ne hissettin, buraya gelirken aklında ne vardı?” diye soruyoruz. Bitirirken “Şimdi buradan hangi duyguyla ayrılıyorsun?” sorusuna cevap arıyoruz. Aslında böyle zor zamanlarda hepimizin ihtiyacı olan bir şeyi çocuklarla yapmaya çalışıyoruz. Yetişkinler de çoğu zaman duyguları üzerine konuşmaktan kaçınıyor.

Oyun çocuklar için yaşamsal öneme sahip, su gibi yemek gibi olmazsa olmaz bir şey. Çocuklar her koşulda, her yerde ve her şeyle oyun oynuyor. Yıkılan binaların olduğu tehlikeli alanlarda da durum böyle. O yüzden çocuk çadırlarında oynamaları çok önemli. Çadırlar aynı zamanda kalabalık kalınan çadırlara alternatif mekânlar oluşturuyor. Çocuklar günün her saatinde çadırlara gelebiliyor, vakit geçirebiliyor. Bazen sadece yalnız kalmak için ya da kitap okumak için geliyorlar.

Yakında geniş çaplı atölyelere başlayacağız. Tiyatrodan satranca, müzikten bilime, felsefeden toplumsal cinsiyete uzanan farklı başlıklarda pek çok atölye planlıyoruz. Bir kısmına başladık. Başka şehirlerde çocuklarla gönüllü çalışmalar yapan arkadaşlarımızın bölgeye gelişini planlıyoruz. Her hafta farklı illerden gönüllüler gelip çocuklarla çalışıyor. Çadırlara gitmeden önce bolca eğitim ve toplantı yapıyoruz. Deprem bölgesine gelmek isteyen ve

Çocuk sürekli eğitimden geçmesi, şekil verilmesi gereken bir hamur gibi algılanıyor. Ebeveynler de doğal olarak çocukların eğitimlerinin aksamasının kaygısını taşıyor. Biz çocukların şu anda eğitimden ziyade, sosyalleşmeye, sohbet etmeye, oyun oynamaya ihtiyaçları olduğunu düşünüyoruz, söylüyoruz.

çocuklarla çalışan pek çok ekiple bağlantı halindeyiz. Düzenli gelişlerini organize ediyoruz. Mesela Şubadap Çocuk konseri bunlardan biri.

Elbette çadır hayatını aşan bir genişliği de hedefliyoruz. Çünkü aslında çocuklar her yerde. TÖP'ün kuruculuğunu yaptığı Her Yer Çocuk ekibi yılların deneyimiyle epey bir yol aldı çocuk çalışmalarında. Partinin, kadın çalışmalarının olduğu her yerin doğal bir öznesi çocuklar. Yıllar içinde bulunduğumuz her alanda çocukları önceleyen, dinleyen ve gören bir bakışı edindik. Deprem sürecinde bunu tekrar gördük. Herkes çocuklarla birlikte hareket ediyor, kimse onları uzaklaştırmıyor, çünkü normalde zordur bu, hele de o karmaşada. Böylece aslında bulunduğumuz bütün alanlar çocukların alanı oluyor.

Çocuklara sadece oyuncak dağıtıp giden ekipler de var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Maalesef çocuklarla vakit geçirmek çocuklara oyuncak verip onları kendi haline bırakmak gibi algılanıyor. Kendilerini ifade edebilecekleri, yeni bağlar kurabilecekleri, yaşadıklarını sağıltabilecekleri müşterek oyunlar çoğu zaman gözardı ediliyor. Oyunu birlikte oynamak çocukla kurulan ilişkiyi geliştiriyor ve aslında çocuğu gözlemlemeyi, dahası birlikte iyileşmeyi sağılıyor. Oyun çocuk için hem çok temel bir faaliyet hem de iyileştirici, sağıltıcı bir özelliğe sahip. Bu olmadığında asıl sorun başlıyor.

Depremlerin ardından yas sürecinde çocuklarla oyun oynamak yetişkinler için zor olabiliyor. Bu çok doğal bir tepki ama çocuğun da oyuna ihtiyacı var. Biz nasıl konuşarak kendimizi ifade etmeye, yaşadığımız bir olayı anlamlandırmaya çalışıyorsak, çocuklar bunu oyun oynayarak yapıyor. Çocuklar yaşadıklarını oyunlar, oyuncaklar üzerinden yeniden kurgulayarak hem ifade ediyor hem de anlamlandırıyor. Çocuklar yaşadıklarıyla böyle ilişki kurar, bunu tekrar tekrar yapar. Deprem arından çocuklar sürekli kepçelerle, kamyonlarla yıkılan binaları, enkazları canlandırıyor, yani yaşadığı şeyi anlamlandırıyor.

Oyuna ve deprem bölgesindeki çocuk çalışmalarına dair bakış özünde toplumdaki hâkim çocuk algısınca belirliyor. Çoğunluk çocuğa sadece mutlu edilmesi, bir şey verilip gidilmesi gereken bir canlı olarak bakıyor. Oysa o da toplumun bir parçası, toplumda bir özne olarak var. Onun da herkes gibi zamana ihtiyacı var, ama kendi özgün koşullarında bakmayınca çocuğu ister istemez nesneleştiren bir tutum takınılıyor. Bu sadece bir algı değil. Somut, maddi yapılarda vücut bulmuş, başka sistemlerle iç içe geçmiş dev bir sistem. Bu sistem, deprem bölgesinde de kendini çeşitli biçimlerde gösterdi, göstermeye devam ediyor maalesef. Bir tarafta çocuklarla çok yüzeysel, sadece alma verme ilişkisi kuran bir bakış var. Oyuncak vermek bunlardan biri, ama çocukla ilişkilenecek sadece bir şey verip gitmek çok sorunlu. Oysa dayanışmaya ihtiyacı var

çocukların, kalıcı, yapıcı, derin bir ilişkiselliği barındıran bir dayanışmaya.

Depremlerin ardından ülkenin pek çok yerinden kamyonlarla, tırlarla bölgeye oyuncak gönderildi. Bu hakikaten kıymetli bir iş. En genel haliyle çocuğu önemseyen, ona değer veren bir edim, ama bu bazı şeylerin gözden kaçmasına sebep olabiliyor. Her çocuk kendine özgüdür. Oyuncakların da çocuğun ihtiyacı üzerinden belirlenmesi gerekir. Travmasını tetikleyecek bir oyuncakla karşılaşabilir ya da hiç ihtiyacı olmayan oyuncak gelebilir. Mesela, Samandağ'daki çocuk çadırına yaklaşık bir kamyon oyuncak geldi, kamyonun içinden sadece üç yaşına uygun oyuncak çıktı. Ancak orada üç yaşında hiç çocuk yoktu. O bir kamyon oyuncakla ne yapacağımızı bilemedik. Buna benzer pek çok tabloyla karşılaştık. Yine bir köye bir tır bebek maması gelmişti mesela. Oysa orada da neredeyse hiç bebek yoktu.

Oyuncakların otobüsten atıldığını bile gördük.

Maalesef. Bunlar az önce bahsettiğim hâkim çocuk algısının birer örneği. Tırdan oyuncak fırlatmak, çocuğun eline para sıkıştırmak. “Çocuk bu, zaten unuttur”, “oyuncak verince acısı geçecek” gibi bir bakış geri planda durmaksızın işliyor. Çocuğun hakkını gözetken, özgün ihtiyacını gören bir bakış değil bu. Çocuklar etkileniyor bu durumdan. Birkaç gün önce yine yaşadık. Çadırlara gelen çocuklar “Bir şey dağıtıyor musunuz, bir şey vermeyecekseniz gideceğiz” demeye başladı. Hâkim algı çocuklara doğrudan zarar veriyor. Biz ise gelen oyuncakları doğru bir şekilde koordine etmeye çalışıyoruz. Köylere giderken oyuncakları yanımızda götürmeye çalışıyoruz ve tanıştığımız, sohbet edebildiğimiz, konuştuğumuz çocukların tek tek ihtiyacını gözeterek oyuncakları veriyoruz ve beraber oyun oynuyoruz. İkincisi, oyun çadırlarına oyuncaklar koyuyoruz. O oyuncaklar oyun çadırının oyuncakları oluyor ve çocuk ertesi gün geldiğinde oyunağı yine orada görüyor. Oyuncak o alanla ilişkilenebilmesinin bir vesilesi haline geliyor.

Benzer bir durum resim için de geçerli. Nasıl ki oyun çocuğun kendisini ifade araçlarının başında geliyorsa, çocuk dünyayı bu yolla anlamlandırıyorsa, resim de benzer bir işlev görüyor. Çocuk duygularını ifade etmeyi bilmediği, henüz öğrenmediği için ya da yeterli kelime dağarcığına henüz erişmediği için resim yoluyla ifade etmek istiyor kendisini. Odağımıza çocukların kendilerini ifade edebilmelerini koyduğumuz için tüm araçlardan faydalanmaya çalışıyoruz. Bu oyuncak da olabiliyor, resim veya oyun hamuru da...

Ebeveynler çocuklarını bu süreçte nasıl görüyor?

Diyelim ki, çocuk sürekli enkazdan, oyun oynarken sürekli cenazelerden, ölümlerden bahsediyor ya da resim çizerken çok koyu renkler kullanıyor, kepçe ve kamyonla oynarken binaları yıkıyor. Bunlar doğal olarak yetişkinlerin zihninde çok korkunç şeyleri canlandırıyor. İster istemez “Bu çocuk çok kötü etkilendi,

herhalde toparlayamayacak” diye düşünebiliyorlar. Ama aslında çocuk yaşadığı şeyi çiziyor. Bunu tekrar canlandırarak, resim ya da oyunla anlatarak kendisini sağaltmaya çalışıyor. Çocukları yaşamın ve yaşanan bu büyük yıkımın parçası bireyler olarak görmeden “Çocuktur, unuttur, hemen onu eğlendirelim” bakış açısı da var.

Çocuğun duygu durumunu geçiştirmek gibi mi?

Evet, geçiştirme ve önemsememe ya da çocuk odaklı bakmamak. Bir taraftan da ebeveynler açısından bu yeni bir şey değil. Günlük yaşamın olağan akışında çocukların duyguları olan bireyler olduklarını pek kabul etmiyoruz.

Bir benzeri de çocuklarla yapılan işlerde kendini gösteriyor. Hemen çok büyük şenlikli, eğlenceli şeyler düzenlememek gerekiyor. Bizim zihnimizde maalesef eğlence ile oyun çok iç içe geçiyor. Elbette çocuklar da eğlenebilir. Ama burada da yine sadece gelme, oyununu sergileme, şarkısını söyleme, ardından gitme hali söz konusu olabiliyor. Burada bir ilişkiden bahsetmek mümkün olmuyor. Tek taraflı, kendine odaklı bir durum. Hâlbuki çocuğun çocuk odaklı bir bakış açısına ihtiyacı var. Öbür türlü çocuklar eğleniyor, gülüyor, kahkaha atıyor, ama orada kalıyor her şey. Çocuk kendisini ifade edemiyor. Hâlbuki tiyatro, müzik çocukların kendilerini ifade edebilecekleri araçlar. Bu yüzden kurduğumuz ağlarda çocuk bakışını merkeze almamız gerekiyor. Tiyatro oyunu sergilemektense çocuklarla tiyatro yapan ekiplerle çalışıyoruz. Daha sürdürülebilir, sürekli bir ilişkiyi arayan, çocuğu merkeze alan bir bakışı önemsiyoruz.

Aksi takdirde durum şuna dönüşüyor: “Çocuk aktif bir özne değil, her şeyi hemen unutabilir, geçiştirebilir.” Oysa çocuklar da yetişkinlerle aynı yıkımın içindeler ve onların da yas tutma, üzülmeye hakkı var. En önemlisi, zamana ihtiyaçları var. Tabii bir de çocuklarla çok genel bakılıyor. “Şuraya yüz tane çocuk toplayalım, oynatalım, gönderelim” denebiliyor. Hâlbuki çocuklar bu süreci kendi özgünlüklerinde yaşıyor. Bazı çocuklar yas tutmak istiyor olabilir. Bazı çocuklar oynamak istemiyor ya da başka oyunlar istiyor olabilir.

Bu gibi büyük “kriz anları” mevcut hâkim paradigmadaki sorunları iyice belirginleştiriyor.

16-18 yaş arası birçok tutuklu ve hükümlü çocuk var. Deprem bölgesindekiler ailelerine ulaşmadan başka şehirlere sevk edildi. Aileleri onları uzunca bir süre ziyaret edemedi. Bir kısmı çok uzak şehirlere gönderildi. Ailelerin çocuklarına ulaşması iyice zorlaştı.

Mevcut çocuk politikasındaki sorunlar neler?

Her Yer Çocuk çalışmalarında bütünlüklü bir çocuk politikası savunuyoruz. Depremden önce de bunu savunuyorduk. Aksi takdirde hâkim çocuk algısı eğitimden hukuka ve hatta mimariye, sistemin bütün kurum ve yapılarıyla kendisini sürekli yeniden üretiyor. Sistemin esası da kapitalizm ve patriyarka. Çocukların yaşamak zorunda kaldığı her şey özünde politik ve sınıfsal. Mücadele de böyle olmalı.

Özellikle ergenlik dönemindeki oğlan çocuklarında, “çok hızlı bir büyüme” hali vardı. Tanıştığım çocukların birkaçı yakınlarının cenazelerini çıkarmak zorunda kalmıştı. Biz fark etmesek de çocuklar yaşanan zorlukları görüyor ve şöyle düşünüyor: “Gerekenleri yapmak için hemen büyümem lâzım.”

Çocuğun oyun hakkını, yeşil alan hakkını savunmadığımızda kentler yine ranta tabi olacak. Çocuklar sadece okul içinde var olan canlılara, küçük insanlara dönüşecek. Tersini inatla kurmadığımızda hâkim çocuk algısı sürüyor. Depremde de bunu gördük. Çocuk sürekli eğitimden geçmesi, şekil verilmesi gereken bir hamur gibi algılanıyor. Ebeveynler de doğal olarak çocukların eğitimlerinin aksamamasının kaygısını taşıyor. Biz çocukların şu anda eğitimden ziyade, sosyalleşmeye, sohbet etmeye, oyun oynamaya ihtiyaçları olduğunu düşünüyoruz, söylüyoruz. Pandemide de benzer bir durum yaşamıştık. Çocuklar neredeyse bir buçuk yıl okula gidememişti. Okullar açılır açılmaz çok yoğun bir ders programına, ödev maruz bırakıldılar. Hâlbuki çocukların tekrar yan yana geldikleri andan itibaren en az birkaç ay oyun oynamaya ihtiyacı vardı.

Ebeveynler çadırlarda ders anlatmanızı istiyor mu?

Evet, ama bunu yapmanın şu anda çok da doğru olmadığını, çocukların zamana ihtiyacı olduğunu belirtiyoruz. Elbette kaygılarını anlıyoruz. Sonuçta bölgede kalan ailelerin neredeyse tamamı yoksul, işçi sınıfından. Çocuklarının lise veya üniversiteye giriş sınavlarında başarılı olması aile açısından büyük önem taşıyor. Okuması çocuğun hayatını kurtarması demek. Ama şu anda çocukların böyle bir kaygısı yok. Zaten bunu belli ediyorlar. Okula gönderilmeye çalışılan çocuklar gitmek istemiyor. Şehir dışına giden çocuklar için de geçerli bu.

Çok vahim bir mesele de cezaevindeki çocuklar. Bu konuda bir çalışma yapabildiniz mi?

Bu konu maalesef çok az gündeme geliyor. Özellikle 16-18 yaş arası birçok

tutuklu ve hükümlü çocuk var. Deprem bölgesindekiler ailelerine ulaşmadan başka şehirlere sevk edildi. Aileleri onları uzunca bir süre ziyaret edemedi. Bir kısmı çok uzak şehirlere gönderildi. Ailelerin çocuklarına ulaşması iyice zorlaştı. Afet Çocuk Sivil Koordinasyon Ekibi'nden arkadaşlar bu konuyla ilgili epey çalışma yapıyor.

Bir diğer zorluk da deprem bölgesindeki hapishanelerde ebeveynlerin, çoğunlukla annelerinin yanında kalan çocuklar açısından yaşandı. Küçük yaştaki pek çok çocuk ve bebek zor günler geçirdi. Sağlık, adalet, milli eğitim ve içişleri bakanlıkları işleyiş açısından birbirinde kopuk.

Şu anda hâlâ hastanelerde tedavi gören, deprem bölgesinin dışına giden, sağlık sorunu olan çok çocuk var. Bölgeye dönmeleri çok zor. Hangi yakınlarının yanında kalacakları belirsiz. Ayrıca, bu süreçten daha çok etkilenebilecek özel gereksinimli, misal otizmlı, down sendromlu çocuklar da var. Ortada hiçbir ciddi devlet politikası yok.

Bir de ebeveynlerini, en yakınlarını kaybeden çocuklar ailelerinden herhangi birinin yanında kalıyor. Bu da çocuk açısından tehlikeli olabiliyor. Normalde olması gereken bakanlığın bu çocuklar ile ilgili koruma programı geliştirmesi, ama “Çocuk olumsuz bir şey yaşayana kadar müdahale edemeyiz” diyorlar. Kötü bir şey yaşanacak, öyle müdahale edecekler!

Toplumsal cinsiyet rolleri açısından gözlemlerinizi neler?

Deprem bazı grupları daha fazla ve farklı etkiledi. Kadınlar bunların başında geliyor. Patriyarka her koşulda varlığını sürdürüyor. Hâkim çocuk algısını belirleyen, çocuğu nesneleştiren bakışı sürdüren sistemlerden biri patriyarka demiştik. Çocuğu eve hapseden, o evde annenin eteğine yapıştıran bir sistemden söz ediyoruz. Deprem sürecinde de çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamak, çocuğa dair kararları vermek, düşünmek, kaygılanmak hep kadınların üzerindeydi. İlk günden itibaren, çocuğun tuvaletini nereye yapacağını aramaktan üşümemesi için etraftan bir şeyler bulmaya kadar, pek çok sorumluluğu kadınlar alıyor. Erzak dağıtım noktalarında ya da dayanışma merkezlerinde kadınlar çoğunlukta. Deprem öncesinde de çocuklar için bir şey istemek, kuyruğa girmek, sosyal yardım merkezlerine gitmek hep kadının göreviydi, çünkü erkekler “isteyemez”, patriyarka buna izin vermez. Diyelim, bir erkek çocuğun ihtiyacını yazdıracak, “çocuk kıyafeti” diyor sadece. Çocuğun kaç beden giydiğini bilmiyor, hatta çocuğunun yaşından bihaber olabiliyor. Mama, bez, ilaç isterken de durum böyle.

Bölgede çocuk çalışmalarının yanında kadın çalışmaları da yapılıyor. Oralarda bu konular konuşulabiliyor, tartışılabilir mi?

Tabii. Çalışmalarımızı Mor Dayanışma'dan kadınlarla ortak yürütüyoruz. Ortada çok çıplak bir gerçeklik var. Kadınlar ve çocuklar depremden daha yoğun şekilde etkileniyor. Kadınların ped gibi kendilerine özgü ihtiyaçları var. Bunun için ayrı mekanizmalar kurulmalı. Herkesten isteyemiyorlar. Benzer bir şey çocuklar için de geçerli.

Çocuk ve kadın çalışmalarını yan yana kurmak patriyarkal sistemi de besliyor. Bu tartışmayı da yürütüyoruz. Ancak, kadın ve çocuğu deprem koşullarında birbirinden ayırmak zor, şu anda teknik olarak imkânsız. Sistem bu birliktelik üzerine kurulu. Mesela, kadın çadırında kadınlarla bir buluşma olacak, kadınların kendi gündemlerini ve sorunlarını konuşabilecekleri, sohbet edebilecekleri bir iş yapılacak, mecburen çocuklarla da bir iş yapmamız gerekiyor, çünkü kadınlar çocuklarını bırakamıyor. Belki deprem öncesinde evde bırakabilirdi, ama çadırlar güvenli değil. Anneler pek çok şeyi tek başlarına düşünmek zorunda kalıyor. Çocuğun eğitimi ne olacak, çocuk nerede kalacak? Ebeveynler, özellikle anneler olarak bunu hesaplamak zorunda kalıyorlar.

Çocuklar açısından da toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili durumlar yaşanabiliyor. Özellikle ergenlik dönemindeki oğlan çocuklarında, tırnak içinde “çok hızlı bir büyüme” hali vardı. Belki depremden hemen önceki güne kadar çocuktuk, ama depremle birlikte durum tamamen değişti. Tanıştığım çocukların birkaçı neredeyse iki gün boyunca yakınlarının cenazelerini çıkarmak zorunda kalmıştı. Bütün o işlere çocuklar koşturdu. Onları uzak tutacak bir mekanizma yoktu. Yakınını, annesini kaybetmiş kız çocukları da var. Buralarda toplumsal cinsiyet devreye giriyor. Kaç yaşında olursa olsun, kurtarma gibi daha “ağır işlerde” oğlan çocukları çalışıyor. Evi temizleme, çadırı çekip çevirme, düzeni kurma, küçük kardeşe bakma, çocuklarla oynama işleri kız çocuklarınca yeniden üretiliyor.

Çocuklar çocuktuktan çıkıp hızlı büyümek zorunda kalıyor. Biz fark etmesek de çocuklar yaşanan zorlukları görüyor ve şöyle düşünüyor: “Gerekenleri yapmak için hemen büyümem lâzım.” Deprem koşullarında çok zor, ama bir yandan da çocuklar bunu istiyor, çünkü hâkim çocuk algısı çocukları yok sayıyor. Onlar da var olduklarını, sözlerinin

Çocuklar da bir yas sürecinde. Çocukların çoğunun en merak ettiği ve kaygılandığı şey arkadaşlarının nasıl olduğu. Ebeveynlere “Çocukların arkadaşlarıyla telefonla konuşmasını sağlamak gerekir” diyoruz. Biz fark etmesek de çocuklar arkadaşlarını düşünüyor, merak ediyor, çünkü onların da sosyal yaşamı, kendi çevreleri var.

değerli olduğunu kanıtlamak istiyorlar. Bu yüzden de ağır işlere girişip kendilerini göstermeye çalışıyorlar.

Bu biraz da “duygusal olarak kötü durumda değilim” deme çabası değil mi?

Evet, bunu dile getiriyorlar zaten. Bazıları “ben iyiyim” diyor. O an “iyi” de olabilirler. Kimi ruhsal belirtiler hemen açığa çıkarken kimisi uzun zaman alabilir, bunu bilemeyiz. Herkes, her duruma olduğu gibi, depreme de farklı tepki verdi, farklı duygu

durumları yaşadı. Ortaklıklar da var tabii. İlla da “Kötüyüm” demelerine gerek yok, ama ebeveynlerinin yanında belli etmemeye çalışıyorlar, çünkü çocuklar ebeveynlerinin de çok etkilendiklerinin farkında. Yanlarında ağlarsa onları zorlayabilirler, bunu biliyorlar. Hem anne babalarını üzmemek istemiyorlar hem de güçlü kalmaları gerektiğini hissediyorlar. Bir sebep de duyguları ifade etmenin, ağlamanın zayıflık göstergesi olduğunu düşünmeleri. Burada kadın erkek veya yaş çok fark etmiyor. Toplumda böyle algılandığı için çocuklar da öyle düşünüyor.

Çocuklar en çok neyi özliyor?

Çocuklar da yetişkinler gibi bir yas süreci içinde. Bu dönemde kendilerini kolaylıkla ifade etmelerini beklemek biraz haksızlık olur. Depremin ikinci günü bölgeye ulaştığımızda, çocukların çoğunun en merak ettiği ve kaygılandığı şey arkadaşlarının nasıl olduğuydu. Aynısı yetişkinler için de geçerli. Biz de etrafımızda kim var, kim yok, onlar için kaygılandık. Nasıl olduklarını merak ettik, telefona sarıldık. Çocukların bu imkânı yoktu. Çocukların pek çoğu öğretmenlerinin ve okullarının da iyi olup olmadığını merak ediyordu.

Ebeveynlere “Mümkünse çocukların arkadaşlarıyla telefonla konuşmasını sağlamak gerekir” diyoruz. Biz fark etsek de etmesek de çocuklar arkadaşlarını düşünüyor, nasıl ve nerede olduklarını merak ediyor, çünkü onların da sosyal yaşamı, kendi çevreleri var. Çocuk belli etmiyor, dalga geçiyor, hiç etkilenmemiş gibi davranıyor olabilir, ama aslında birçok yetişkin de böyle yapıyor. Bu çok doğal, insani bir tepki. Çocuğun neyi ne kadar yaşadığını, hangi baş etme mekanizmalarını kullandığını, nasıl tepki vereceğini bilemeyebiliyoruz. Bu onu

Yüzlerce çocuk kayboldu, tek başına kaldı, haklarından mahrum bırakıldı, ihmal edildi, istismara uğradı, aç kaldı. Bunlar hâlâ sürüyor. Başlarını sokacak çadırları yokken 4-6 yaş arası çocuklara Kur’an kursu açıldı. Devletin bakmakla yükümlü olduğu çocuklar tarikat yurtlarına verildi. Kayıp çocuklarla ilgili etkin bir süreç yürütülmedi.

daha zayıf ya da umursamaz yapmıyor. Hepsi bu olağanüstü durum karşısında verilen olağan tepkiler. Bir yandan uzun zamandır Her Yer Çocuk çalışmaları yaptığımız için az çok neyi özlediklerini görebiliyoruz.

Bölgede daha önce Her Yer Çocuk çalışmaları yapıyor olmanız örgütlenmeyi kolaylaştırdı mı?

Çok faydasını gördük. Yapmaya çalıştığımızı daha rahat anlatabildik. İlk defa gelen bir ekip olsaydık ne yapmaya çalıştığımızı özellikle çocuklara anlatmak, göstermek uzun sürebilirdi, ama Hatay'da çocuk çadırları kurduğumuz her yerde daha önce çocuklarla bir araya gelmiştik. Tanıştığımız ebeveynler Her Yer Çocuk ekibini az çok duymuştu. Geçmişten bir parçayı tekrar yaşamak, depresyon öncesindeki bir rutini tekrar görmek hem insanlara kendilerini iyi hissettiriyor hem de “Evet, eskiden vardı, hâlâ olabilir” duygusu veriyor.

Depremlerden birkaç gün sonra iletişimde olduğumuz, daha önce düzenlediğimiz çalışmalara katılmış ebeveynlere mesaj gönderdik. Hem geçmiş olsun ve başsağlığı diledik hem de “Buradayız, çocuklarla beraber olmaya devam edeceğiz, gelebilirsiniz” dedik. Pek çok ebeveyn çok olumlu döndü, çok sevindi. Bizi tekrar karşılarında görmek onlara geçmişteki güzel zamanları hatırlatmış. Hep bundan bahsediyorlar.

Geçtiğimiz yaz Evvel Temmuz Kültür Sanat Festivali zamanında tanıştığımız çocuklar sürekli festivalden ve festival süresince Her Yer Çocuk ekibiyle yaptıklarımızdan bahsediyor. Bunun hafızasının oluşması çok kıymetli. Yaz boyu birlikte zaman geçirdiğimiz çocukların bir kısmına hâlâ ulaşamadık, onları merak etmeye, onlara ulaşmaya çalışmaya devam ediyoruz. Şehir değiştiren çocuklara, gittikleri yerlerdeki Her Yer Çocuk ekibinden arkadaşlar ulaşıp çalışmalarımıza dahil etmeye çaba gösteriyor. Bölgeden yoğun bir göçün yaşandığı Mersin'de Her Yer Çocuk çalışmaları aktif bir biçimde sürüyor. Yaz okullarımızda Her Yer Çocuk çalışmalarının aktif öznesi olan çocuklarla bölgede birlikte çalışıyoruz. Tüm işlere aktif katılıyorlar, bir parçası haline geliyorlar, tıpkı önceki yazlar gibi emek veriyorlar.

İktidar medyası bir süre önce Her Yer Çocuk çalışmalarını ve sizi hedef gösterdi. Sizce neden?

En temel neden iktidarın halkı enkaz altında bırakması. Enkaz

Onları dahil etmeden, aktif özne olarak görmeden, şimdiden onlarla yan yana gelmeden herhangi olumlu bir değişim mümkün değil. Her Yer Çocuk bu savununun pratiğini yapmaya çalışıyor.

başlarında ilk andan itibaren devrimciler, sosyalistler vardı. Devlet ve iktidar tarafından yalnız bırakılan halk müthiş bir dayanışma örgütledi. Devrimciler burada aktif rol aldı, güven yarattı, canla başla çalıştı. Bunlar iktidar cenahında elbette rahatsızlık yarattı.

Çocukları korumakla, güvenliklerini sağlamakla, haklarını hayata geçirmekle yükümlü devlet hiçbir şey yapmadı. Yüzlerce çocuk kayboldu, tek başına kaldı, haklarından mahrum bırakıldı, ihmal edildi, istismara uğradı, aç kaldı. Bunlar hâlâ sürüyor. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı üzerine düşeni ya hiç yapmadı ya da çok eksik yaptı. Tüm bunlar çok çıplak şekilde ifşa oldu. Öfkeleri, karalama çabaları, bizi hedef göstermeleri bundan kaynaklanıyor, çünkü onların yapmadığını özgücümüzle, halkla birlikte yaptık.

Erdoğan çocuklara para, oyuncak fırlattı. Başlarını sokacak çadırları yokken 4-6 yaş arası çocuklara Kur'an kursu açıldı. Devletin bakmakla yükümlü olduğu çocuklar tarikat yurtlarına verildi. Kayıp çocuklarla ilgili etkin bir süreç yürütülmedi. Tabii bizi tebrik etmelerini beklemiyorduk. Her zaman olduğu gibi çocuklardan yana olmaya, çocuk hakları temelli bir politikayı savunmaya ve her yerde pratiklerimizi yeşertmeye devam edeceğiz.

İnsanlar deprem bölgesinin yeniden inşasını iktidar ve müteahhitlerine bırakılmaması gerektiğini söylüyor. Bu süreçte, mahalle meclislerinde ya da taban örgütlenmelerinde çocuklar da karar alma süreçlerine dahil olabilir mi?

Çocukların karar alma süreçlerine dahil olmasını çok önemsiyoruz, koordinasyon merkezlerinde hayata geçirmeye çalışıyoruz. Tabii yetişkinler olarak çok sabit ve sınırlı mekanizmalar düşünüyoruz, ama çocuklar için bu çok geçerli değil. Daha geçişken, çok yönlü bir mekanizma söz konusu onlar açısından.

Çocuklar sözlerinin dinlendiğini görünce daha çok katılım sağlıyor. Çocukları özne olarak gördüğümüz sürece bu mekanizmaları daha iyi inşa edebiliriz. Halk meclislerinin bölge sakinlerinin geri dönmesiyle daha iyi işleyeceğini düşünüyoruz. Çocuklar da tıpkı şimdiki gibi çalışmaların parçası olacaklar.

Burada, 1918 Şubat ayında, Ekim Devrimi'nden birkaç ay sonra imzalanan Moskova Çocuk Hakları Bildirgesi'ni anmakta fayda var. O günün koşullarında çocuğu özne olarak tarif eden, sağlıktan ailenin içindeki konumuna kadar çocukların bütün haklarını kabul eden ve anayasal güvence altına alan bir bildirgeden bahsediyoruz. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden yıllar önce imzalanmış. Ekim Devrimi sonrası ülkenin yeniden inşası sırasında, çocukların haklarının korunduğunun ve birer özne olarak görüldüğünün simgesi bu bildirge. Biz de bu bildirgeyi hayata geçirmek, hâkim çocuk algısını yıkmak için çabalıyoruz.

Önümüzde çok zor yıllar var. Pek çok kriz iç içe geçiyor, artık felâket yaşanmayan bir yıl hatırlamıyoruz Öte yandan, başta sınıf mücadelesi ve kadın hareketi, mücadeleler de yükseliyor. Dünya halkları başka bir düzen için mücadele veriyor. Tam da bu noktada “Çocuklar da varlar” diyoruz. Onları dahil etmeden, aktif özne olarak görmeden, şimdiden onlarla yan yana gelmeden herhangi olumlu bir değişim mümkün değil. Her Yer Çocuk bu savununun pratiğini yapmaya çalışıyor. Çocuklardan öğrenerek ilerliyor. Çocuklarla genişliyor, şekillenip zenginleşiyor. Zorlandığımda içimden hep “çocuklara güven” diyorum. “Çocuklara güven, onlar güçlü ve müthiş bir potansiyele sahipler.” Bu potansiyeli açığa çıkarmak, haklarını tanımak ve hayata geçirmek, çocuk hakları hareketini büyütmek hepimizin görevi. Diğer tüm mücadele alanlarıyla yan yana da getirebilirsek, ki pek çok yerde geliyoruz, ortaya çok zengin bir dinamik çıkacak. Hem de çocuklarla birlikte, daha eğlenceli ve renkli bir dinamik.

4 Haziran 2023

Diyar Saraçoğlu tarafından yapılan bu röportaj Birartıbir Express’ten alınmıştır.

Peki Ya Hapishanelerdeki Çocuklar?

Afetlerde en görünmeyen yerler kapalı kurumlar. Kapalı kurumlar arasında en görünmeyen kurumlar hapishaneler, hapishanelerde en görünmeyen grup ise çocuklar. Çocuk grupları arasında da en görünmeyen, fark edilmeyen grup, mahpus çocuklar oluyor.

Deprem sırasında hapishanede olmanın nasıl bir duygu olabileceği üzerine biraz düşünelim. Kaçabilme olasılığınız yok, istediğinizde çıkamayacağınız daracık bir mekâdasınız ve kapı üzerinize kilitli. Dışarıda ne olup bittiğine dair haber alamıyorsunuz. Sevdiklerinizi arama ya da ulaşma imkânınız elinizden alınarak hapsedilmişsiniz.

Şimdi bir de bu koşuldaki çocukları düşünelim. Ailesinin/ebeveyninin/bakım vereninin yani sevdiği hiç kimsenin ulaşamayacağı bir koğuştta, güvendiği bir yetişkin tarafından korunup kollanamayan, hem kendisi hem sevdikleri için endişelenen, yeniden deprem olma ihtimalini düşünerek korkmaya devam eden çocuklar.

Bu ayrıntılar yazıyı dramatik hale getirmek için değil, durumun ne kadar travmatik olduğunu anlaşılır kılmak içindir.

* * *

Çocuk ve hapishane kavramlarının aynı cümle içinde olması bile başlı başına çocuk hakları ihlaline işaret ediyor. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün Ağustos 2023 verilerine göre; hapishanelerde halen 2157 çocuk, bunların yanı sıra 0-6 yaş arası 383 çocuk da anneleri ile birlikte hapishanelerde tutuluyor. Ve bu çocukların her biri deprem sırasında da hapishanelerdeydi.

Bir çocuğun kendisinin ya da yakınlarının afete doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalması başlı başına travmatik bir durumken bu süreci hapishanede yaşamış olmak daha ağır sonuçlara yol açabiliyor.

Bu çocuklardan bir kısmı deprem bölgesindeki bir hapishanede depremi doğrudan yaşadı, bir kısmı depreme uzak bir hapishanedeysen ailesi deprem bölgesindeydi. Kendisi ya da ailesi doğrudan deprem bölgesinde olmayan çocuklar da bu felakete tanıklık etti. Bir çocuğun kendisinin ya da yakınlarının afete doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalması başlı başına travmatik bir durumken bu süreci hapishanede yaşamış olmak daha ağır sonuçlara yol açabiliyor.

Her çocuğun afet ve toplumsal olaylara verdiği tepki farklılık gösterse de yapılan çalışmalar afet dönemlerinde çocuklarda, uyku bozukluğu, beslenme bozukluğu, huzursuzluk, çaresizlik, umutsuzluk, öfke, sosyal ilişkilerde zorluklar, içe kapanma, yaşamını ve yakınlarını kaybetme kaygısı gibi sorunlar görülebildiğine işaret ediyor. Travma yaşayan çocuk, duygularıyla baş etmesine destek olacak yetişkinlerle bir arada bulunmaya, sevdiklerinin güvende olduğunu görmeye ve güvende hissetmeye ihtiyaç duyuyor. Bu süreçlerde çocuklara gerekli destek verilmediğinde uzun vadede çözülmesi çok güç hasarlar ortaya çıkabiliyor.

Hapishanede olmak çocuklar için başlı başına bir stres kaynağı iken çocukların fiziksel ve duygusal güvenliğinin sağlanmadığı afet durumuyla birleştğinde çocukların iyi olma hali için çok katmanlı riskler ortaya çıkıyor.

* * *

Mesela Hatay'da adli mahpuslar depremden sonra isyan çıkarttı, infaz koruma memurları mahpuslara şiddet uygulayarak isyanı bastırdı. Bütün bunlar yaşanırken orada 288 kapasiteli Hatay Çocuk Hapishanesi de vardı. Oradaki çocukların ne durumda olduğundan hiç söz edilmedi.

Hapishanede yaşanan şiddet vakaları, mahpus çocukların güvenliği konusunda ciddi kaygılar ortaya çıkarttı. Bu süreçte kamuoyu da, hapishane yönetiminden

bilgi almaya çalışan çocuk hakları savunucuları da bilgilendirilmedi, çocuklar aileleriyle görüştürülmedi.

20 Şubat'ta Hatay merkezli yaşanan depremin ardından, Hatay Çocuk Hapishanesi'nde tutulan 163 tutuklu/hükümlü çocuğun Samsun Kavak Çocuk Hapishanesi'ne nakledildiği, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü internet sitesinde yayımlanınca öğrenildi.

Edindiğimiz bilgilere göre sevk sırasında çocukların yanında psikososyal destek sunabilecek bir uzman yoktu. Çocukların sevk edileceği konusunda ailelerine ve avukatlarına önceden bilgi verilmedi. Ailelerini kaybeden çocukların hayatta kalan yakınlarıyla görüşmeleri sağlanmadı, çocukların yas tutma hakkı gözetilerek ölüm izni verilmedi, ailelere çocuklar hakkında bilgi verilmedi, çocukların istedikleri anda ulaşabilecekleri ve yeterli düzeyde psikososyal destek olanakları yaratılmadı.

* * *

Nelerin yapılmadığını söylemek şu soruyu da beraberinde getiriyor: Neler yapılmalıydı?

Çocukların tutulduğu tüm ceza infaz kurumlarında sosyal hizmet uzmanları ve psikologların görev yaptığı kriz masaları kurularak her çocuğun afet nedeniyle oluşan ihtiyaçları tespit edilmeliydi ve ihtiyaçlar doğrultusunda çocuklar için gerekli acil adımlar atılmalıydı. Bu ihtiyacı karşılayacak yeterli uzman olmadığı, bölge hapishanelerinde görev yapan sayılı uzmanın da afetten etkilenmiş olduğu göz önünde bulundurularak bölge dışından uzman görevlendirilmesi yapılmalıydı. Afet bölgesi dışındaki hapishanelerde tutulan çocuklar için de ihtiyaca yanıt verecek ölçüde uzman görevlendirmesi, kurum çalışanı yeterli uzman yoksa bağımsız uzmanlara çağrı yapılarak uzman alımı yapılmalıydı. Akut dönemde, çocukların duygusal bağı olan yetişkinlerle mümkünse yüz yüze, görüntülü ya da kısıtsız telefonla görüşme olanağı sağlanmalıydı. Kayıp yaşayan çocukların yas tutma hakkı gözetilmeli, gerekli psikososyal destek sağlanarak ölüm izni verilmeliydi.

Anneleriyle birlikte tutulan 0-6 yaş arası çocuklar gözetilerek, annelerin cezası ev hapsi gibi tedbirlerle ertelenmeliydi.

Bütün bunlar, çocukların üstün yararı gözetilerek yapılandırılması gereken bütüncül bir çocuk politikasına ve Çocuk Koruma Kanunu'nun ivedilikle bu doğrultuda yeniden gözden geçirilmesine işaret ediyor.

Hapishanede yaşanan şiddet vakaları, mahpus çocukların güvenliği konusunda ciddi kaygılar ortaya çıkarttı.

Yine Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün Ağustos 2023 verilerine göre hapisanelerde tutulan 2157 çocuktan 1506'sı tutuklu. Yani hapisanelerdeki çocukların yalnızca %30'unun cezası kesinleşmiş. Yani 1506 çocuk, suçu/cezası kesinleşmeden aylarca hapisanelerde tutuluyor.

Çocuklar için tutuklamanın en son çare olmasına yönelik temel ilke dikkate alınmıyor. Çocukların güvenliği, kamu kurumlarının sivil toplum örgütleriyle iş birliği yapması ve hapisanelerin bağımsız uzman denetimine açık olması gerekliliği de dikkate alınmıyor. Şeffaf ve denetlenebilir olmayan her türlü kapalı kurum, şiddet üretmeye ve çocuklar için ciddi riskler barındırmaya devam ediyor.

* * *

Deprem öncesinde, sırasında ve sonrasında alınacak önlemlerin önceden planlanmış olması büyük önem taşıyor. Ama yaşadığımız coğrafya tam bir deprem bölgesi olmasına, uzmanların her türlü uyarısına rağmen hiçbir önlemin alınmadığı devasa bir boşluğun orta yerinde çocuk güvenliği için debelenip duruyoruz.

Yıllardır alanda çalışmalar yürüten onlarca çocuk hakları savunucusunun çocuklar için gönüllü olarak bir araya geldiği “Afet- Çocuk Sivil Koordinasyon Ekibi”nin çalışma gruplarından biri de “Mahpus Çocuklar Çalışma Grubu” oldu. Mahpus Çocuklar Çalışma Grubu'nda oldukça titiz ve detaylı bir çalışma yürütülerek oluşturulan acil talepler listesi, ilgili tüm kurumlarla ve kamuoyuyla paylaşıldı.

Bundan sonrası için gecikmeden adım atılmasına katkıda bulunmasını umarak yapılması gerekenleri bir kez daha sıralayalım:

Öncelikle, çocuklar için tutuklamanın en son çare olmasına yönelik temel ilke dikkate alınarak, çocukların tutuklu yargılanmasından derhal vazgeçilmeli.

Deprem sırasında hapisanede bulunan çocuklar, korunma ihtiyacına ilişkin koruyucu ve destekleyici tedbirler de alınarak güvenli bir biçimde tahliye edilmeli. Tahliye kararları verilirken,

- Anneleriyle birlikte hapisanede tutulan çocukların yüksek yararı için, anne mahpuslar ev hapsi gibi hapisane dışı çözümlerle tahliye edilmeli.
- Afet bölgelerindeki hapisanelerde olup farklı illerdeki kurumlara sevk edilen

Şeffaf ve denetlenebilir olmayan her türlü kapalı kurum, şiddet üretmeye ve çocuklar için ciddi riskler barındırmaya devam ediyor.

ya da afet bölgesinde yargılamaları devam eden mahpus çocukların ve çocuğuyla birlikte kalan mahpus annelerin adil yargılanma hakları gözetilmeli.

- Mahpus avukatlarının da depremde zarar görmesi durumunda, mahpusların hukuki destekten faydalanma haklarının olumsuz etkilenebileceği dikkate alınarak bu konuda gerekli tedbirler alınmalı.

Çocukların tahliyesi gerçekleşene kadar,

- Çocukların tutulduğu tüm ceza infaz kurumlarında sosyal hizmet uzmanları ve psikologların görev yaptığı kriz masaları kurularak, her çocuğun afet nedeniyle oluşan ihtiyacı tespit edilmeli ve ihtiyaçlar doğrultusunda çocuğun esenliğini koruyacak adımlar atılmalı.

- Çocukların, afet bölgesindeki yakınlarından haber almaları ve aileleri ile sağlıklı iletişim kurmaları sağlanmalı.

- Depremden doğrudan etkilenen çocuk talep etmesi halinde afet dolayısıyla izinli sayılmalı, tüm ihtiyaçlar gözetilerek (ulaşım, harcırah, barınma, sağlık hizmetleri, refakat, şiddetten korunma, ebeveyn/bakım veren/vasi bilgilendirme, içinde bulunduğu özel durumlar da dâhil) güvenli tahliyeleri sağlanmalı, çocuğun korunma ihtiyacının olması halinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bildirimde bulunmalı.

- Yakınlarını kaybeden çocuklara mazeret izni verilmeli, yas hakkına saygı gösterilerek gerekli psikososyal destek de sağlanmalı.

- Deprem nedeniyle korunma ihtiyacı ortaya çıkan çocuklar derhal Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bildirilmeli.

- Haftalık açık/kapalı ziyaret süresi uzatılmalı. Haftalık telefonla görüşme sayı ve süreleri artırılmalı. Mevzuatta “zaruri hal” olarak kabul edilen deprem nedeniyle, telefon görüşme süre ve sayıları artırılmalı. Çocukların görüntülü telefon görüşmesi haklarından faydalanabilmesi için gerekli alt yapılar tüm kurumlarda sağlanmalı.

- Başka bir kuruma sevk edilmesine karar verilmesi halinde çocuklar, yakınlarının bulunduğu illerdeki kurumlara sevk edilmeli. Sevk sürecinden ebeveynleri/ bakım verenleri/vasileri ve avukatlar haberdar edilmeli.

- Deprem bölgesinde olup olmadığı fark etmeksizin hapisanelerde tutulan

Öncelikle, çocuklar için tutuklamanın en son çare olmasına yönelik temel ilke dikkate alınarak, çocukların tutuklu yargılanmasından derhal vazgeçilmeli.

ve depremde doğrudan ya da dolaylı etkilenen tüm çocuklar için profesyonel psikososyal destek sağlanmalı.

- Depremden zarar gören kurum personel ve uzman sayısının fazla olması halinde çocuklara yönelik hizmetlerin aksamaması için acilen bölge dışından ek görevlendirmeler yapılmalı.

- Çocukların iyilik hallerinin gözetilmesi için tahliye ve psikososyal destek aşamalarında gönüllü uzmanlar, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve meslek odaları ile işbirliği yapılmalı, bu kişi ve kuruluşların sürece aktif katılımları sağlanmalı.

- Hapishanelerin ve çocukların, deprem nedeniyle içinde bulundukları güncel durum ve afet yönetimi kapsamında hapishanelerde atılacak adımlardan tüm kamuoyu düzenli olarak haberdar edilmeli.

- Çocuğa yönelik bütün uygulamalar gibi çocuk adalet sisteminin her bir aşamasında da çocuğun üstün yararı ilkesinin temel alınması, olası yeni bir afet durumunda çocukların güvende olabilmesi için büyük önem taşıyor. Yarın değil bugün, acilen çocuk odaklı bir afet eylem planı, çocuk odaklı bir çocuk koruma kanunu, bütün bunları da kapsayan bütüncül bir çocuk politikası hazırlanmalı ve elbette çocuk cezaevleri kapatılmalı.

Öncelikle, çocuklar için tutuklamanın en son çare olmasına yönelik temel ilke dikkate alınarak, çocukların tutuklu yargılanmasından derhal vazgeçilmeli.

Afet, Çocuk, Tarikat

Afet, çocuk, tarikat. Bu yazıda bu üç kelimenin bir araya gelme/getirilme koşullarını irdelemeye çalışıyorum. Yazmak bir eylem, bu eylemselliğin arkasında ise 6 Şubat sonrası afet bölgesinden tarikatlarca kaçırılan çocuk haberleri var. Fakat yazı kaç çocuk nereye gitti, kimin başına neler geldi gibi bilgiler içermiyor. Bu bilgiler elbette çok önemli ve dünyanın tüm gazetecileri bu işlerin peşine düşmeli bence. Benim bir sosyolog olarak ilgilendiğim kısmı tarikatların, çocukların sosyal inşa süreçlerindeki çerçeveleri ve afetin buradaki zemin hazırlığını tartışmak. Yine sosyolojik olarak, (örneğin) bin çocukla bir çocuk arasında bir fark görmüyor ve bir kereden çok şey olacağına inanıyorum. Vahameti artırmanın sayı değil olayın bizzat kendisi olduğunu iddia eden niteliksel yöntemle hareket ediyorum.

Toplum yıllardır var ve her birimiz bin bir çeşit toplumda yıllardır sosyal inşa süreci içindeyiz. Dünyaya gelip akışa dahil olduğumuz an, toplumun içindeyiz. Kimse kendi başına değil çünkü diğerleriyle iletişimde olmak herkes için bir ihtiyaç aslında. Yalnızlığın çekici bir sakinleştiriciliği var elbette, ama tanımadığımız insanlarla dolu bile olsa, yalnızlığın sonunda toplum içine karışmanın olmadığını düşünsek ya! Olmaz, çünkü dünyanın akışında topluluklar var, toplum var, toplumsallaşma var.

Toplumsallaşma bize kendimizi her zaman iyi hissettirmeyebilir. İyi gelmesi için toplumun bir parçası olmak, topluma biraz ait kalmak da gerekir. Bu da bizleri kendimiz gibi olanlarla bir arada kalmaya yönlendirir. Toplumsallaşma birçok noktadan yakalanabilir. Yazının içeriğiyle de bağlantılı olarak örneğin Galli (2013) toplumsallaşmada dinin yerini, kendini ve çevresini kontrol arzusu ile anlatır. İnsanlar bazen, kendi hayatları üzerindeki aksilikleri, kaosu, yoldan çıkmayı din ile düzeltebileceklerine inanırlar. Din toplumun bir parçası olarak hayatı yoluna koymanın bir aracına dönüşür. Dahası, çocukların ebeveynlere itaati katı bir şekilde önemsendiğinde ve kontrol duygusu için yoğun istek gösterildiğinde kutsal metinler imdada koşabilir. Ebeveyne sorgulanamaz bir güç veren din, çocuklar üzerindeki tahakküme dayalı ilişkiyi pekiştirebilir. Galli (2013) burada 'iç polis olarak din' kavramsallaştırmasını yapar.

Türkiye toplumsal yapısında din, hem ailenin çocuğa aktardığı gen, hem de bir sosyal inşa biçimi gibidir. Tercihe bağlı bir durum değildir, hatta bazılarına göre "tarikat bu milletin ruhu." Dolayısıyla din üzerinden kurgulanmış tarikat de adeta gen haritası gibi çocuğa şekil verir. Tarikat ilişkileriyle bezenmiş sosyal inşa süreci de bu şeklin formunu belirler. Kastettiğim çocukların kendi kararlarını verme konusundaki şahsi yetersizlikleri değil, zaten böyle bir yetersizliğin olduğuna inanmıyor; çocukların, toplumsal eşitliğin parçası olan herkes kadar kendi söz haklarına sahip olduklarına yürekten inanıyorum. *Çocuklar tarikatlara gitmesin, onları sahipsiz bırakmayalım* diye tarikatları eleştirenlerin de çocuklar üzerindeki tahakkümünün farkındayım. Demek istediğim, çocuğa aktarılan tüm tarikat kodunu çocuğun kendine mal etmesinin çok olası olduğu. Örneğin tarikat *herhangi bir şey uğruna* ölmeyi ve öldürmeyi meşru görüyorsa çocuğun içinde bulunduğu toplumsallaşma mekanından çıkmadan bunu sorgulaması pek mümkün değildir. Üstelik bir de afet gibi bir kriz anı bu toplumsallaşma sürecine eklendiyse, tarikat minnet duygusu dahi oluşturabilir. Kriz anlarında *biz* kalabilmek başımıza çöken binalara rağmen güvenli alanda olduğumuzu hissettirebilir. Hatta afette *bizden* eksilen yakınlarımızı özlerken 'cennete gittiği için mutluyum, iyi ki depremde öldü' cümlesini bir çocuğa kurdurabilir. Cennet uğruna depremde ölmeye yapılan güzelleştirmeler çocuğu sağ kaldığı için üzebilir. Burada IŞİD'in çocuklara nefret temalı bir savaş müfredatı hazırladığını hatırlasak mı?

Tarikat ilişkisi biter mi?

Gajewski (2019) tarikat faaliyetlerinden kaynaklanan tehditleri belirtmek ve her şeyden önce bunların çocuk ve gençlerin eğitim ve yetiştirilme süreçlerine etki alanındaki olası sorun durumlarını ortaya koyuyor. Tarikat veya kült gruplar

Ebeveyne sorgulanamaz bir güç veren din, çocuklar üzerindeki tahakküme dayalı ilişkiyi pekiştirebilir.

olarak adlandırılan modern yeni dini hareketlerin, sosyal yaşamın marjinlerinde işlev gördüğünü ileri sürüyor. Şayet çocuğun sosyal inşa süreci bir tarikat mensubiyetini gerektiriyorsa dahil olma sürecinin psikososyal destekle profesyonelce yürütülmesi gerekliliğinin altını çiziyor. Bu özel sorumluluğun alınmaması halinde tarikat elçilerinin sözde eğitim faaliyetleri kisvesi altında dini fikirlerini yayma durumlarının önlenemeyeceğini ve ihmal ve/veya

istismara dönüşebileceğini de ekliyor. Lois (2013) de tarikat ve çocuklara yönelik ihmal/istismar ilişkisinin çocuklar tarikattan çıktıktan sonra da etkili olabileceğini söylüyor: “Anlaşılır bir şekilde, tarikattan çıkan gençler bunalmış hissedebilir. Genellikle tamamen hazırlıksız oldukları bir kültüre girerler. Eğitime dair boşlukları olabilir veya sosyalleşme deneyimleri ve desteğinden yoksun olabilirler. Genellikle bildikleri her şeyin kaybını yeni deneyimlemişlerdir.” Ayrılık sürecini örnekle anlattığı şu alıntıyı da paylaşmak istiyorum:

“Geniş aile, bu gruplarda yetişenlere destek sağlamada çok önemli olabilir, ancak bu genellikle eksiktir, özellikle de geniş aile hala tarikata aitse. Kalacak güvenli bir yer, biraz maddi yardım veya dinlemeyi kabul eden bir kulak, tarikattan çıkan bir gencin hayatında büyük fark yaratabilir. Bir mezhepteki bir çocuk için, kendi grubu dışında yardım etmeye istekli akrabalarının olduğunu bilmek bile psikolojik bir cankurtaran halatı olabilir. 19 yaşında ayrıldığı Fundamentalist Son Zaman Azizleri grubunda büyüyen Truman Oler'in belirttiği gibi: ‘Ayrılmamdaki en büyük etkenlerden biri, gruptan yıllar önce ayrılmış olan Lorna Büyükanemdi. Lorna Büyükanne bana ne yaparsam yapayım her zaman geri dönecek bir yerim olacağını söyledi. Bu benim için çok şey ifade ediyordu çünkü ayrılırsam nereye gideceğimi bilmiyordum’. Ancak birçok genç bu kadar şanslı değil.” (Lois, 2013).

Sistemin içine dahil olmuş bir çocuk, hem içerideyken hem de sistemin dışına çıktığında tarikatın kendisi üzerindeki kısıntılarını ya da yıkıntılarını taşır.

Neoliberalizm, yoksulluk, tarikatlar

1925 tekke ve zaviyelerin fiziki olarak kapatıldığı yıl. Üstelik Hoş'un (2022) haberine göre aksi yönde hareket edenlerin hapis ve para cezasıyla cezalandırılması da söz konusu. Bugün, afet sonrasında, tarikat ve çocuklarla ilgili yazdığım bu yazı, fiziksel olarak bitirilen bazı toplumsal yapıların zihinsel

Tarikat herhangi bir şey uğruna ölmeyi ve öldürmeyi meşru görüyorsa çocuğun içinde bulunduğu toplumsallaşma mekanından çıkmadan bunu sorgulaması pek mümkün değildir.

olarak işleyişte kaldığını hissettiriyor. Elbette 2023 yılı Türkiye'sinde sadece zihinsel değil aynı zamanda gözle görünür yapıları, ilişki ağları ve dinamikleriyle de tarikatlar var.

Şunu bilmiyorum: Böyle yapılar dünyanın hangi ülkesinde ne durumda, yasal düzenlemeleri neler? Fakat şunu iddia etmenin doğru olduğunu düşünüyorum: Tarikat, küçük bir yapılanma değildir, neoliberal sisteme entegre olmuş, küresel pazardan payını alan, kendi içindeki kuralları neoliberal sistemle çatışma yaşamayacak şekilde gözden geçiren küçük yapılanmalardır. Dolayısıyla Türkiye'de göz hizasında görebildiğimiz veya etkisini izleyebildiğimiz tarikatlar, sadece Türkiye'nin meselesi değildir. Eklemek de mümkün ki tekke ve zaviyeyi kapatmak akilane bir eylem olmasına rağmen sosyal, politik, iktisadi ve kültürel zeminle uyuşmayan bir sürece dönüşmüştür.

Burayı biraz detaylandırmak istiyorum. Çocuk alanında çalışanların özellikle hatırlayabileceği üzere, 6 Şubat sonrasında, afettede bir çocuğun Türkiye'nin dışında görüldüğü ve sosyal hizmetlerin kendisiyle ilgilendiği haberini duymuştuk. Öncesindeki başka bir haberde ise yine birçok afettede çocuğun İstanbul'da bir tarikat evinde görüldüğü haberini izlemiştik. O esnada afet bölgesinde de kayıp çocukların nerede oldukları araştırılmaya devam ediyordu. Her iki haberde de tarikat kavramsal olarak yer alsa da yapılan açıklamalar gereken her şeyin emin ellerde yapıldığı yönündeydi. Sonra bu haberler, gündemi de çok meşgul etmeyelim şimdi deyip kendiliğinden kenara çekilmiş, yerlerini futbol maçı, seçim kavgaları gibi konulara bırakmıştı. Bu haberlere konu olan çocukların tarikatlarla ilişkilendirilmeleri söz konusu olsa bile gündemde kalamadılar. Çünkü neoliberalizmin bize sunduğu toplumsal hayatta gündemi meşgul edecek konulardan biri çocuklar değil.

Neoliberal sistem bize bir bakış açısı, bir yön, duracak bir yer verir. Olduğumuz noktadan bakınca sanki kendi arka planımız yokmuş gibi hissettirir. Bakınca gördüğümüz şey için yorum yaparken kendimizi bir kenarda bıraktığımızı düşündürür. Kendi olduğumuz yerin varlığını, arka planın kaçınılmaz yükünü bilemediğimizde sistemin kime ne bıraktığını da göremeyiz. Afet sonrası çocukların tarikatlarla eşleştirilmesini biraz da bu sebeple göremedik.

Hazır bu kadar anmışken, neoliberal sisteme dair birkaç kelam daha etmek isterim. Bu kapsamında “neoliberal” yerine “tarikatları sivil alan olarak meşrulaştıran sistem” de denebilir. Piyasanın özgülleşmesi tarikat

Sistemin içine dahil olmuş bir çocuk, hem içerideyken hem de sistemin dışına çıktığında tarikatın kendisi üzerindeki kısıntılarını ya da yıkıntılarını taşır.

yapılanmalarının da kendi iç piyasalarını oluşturup bu halleriyle sisteme eklemlemelerine yol açıyor. Bir saadet zinciri gibi kendi para politikalarını kurabiliyorlar. Kendilerine ait bu sistem onları içeride daha bütün, dışarıya karşı da daha özerk hale getirebiliyor. Tüm tarikat yapılarının birer para politikası olmayabilir, fakat para harcama-kazanma konusunda süregiden işleyişleri olduğunun altı çizilmeli.

Tarikatların kendimiz gibi olanla aynı tarafta kalabilmek kadar yoksulluğu yoksullukla yönetmeye ve zenginliği pekiştirmeye de yarayan bir yanı var.

Paradan bahsetmişken, neoliberal sisteme bir yoksulluk açılımı yapılabilir. Yoksulluk çok zavallı bir kavrama döndü. Her şeyin sebebi olarak görülebiliyor, gözü kör olası yokluk! Tarikatların kendimiz gibi olanla aynı tarafta kalabilmek kadar yoksulluğu yoksullukla yönetmeye ve zenginliği pekiştirmeye de yarayan bir yanı var. Tarikatların, yoksulluktan mustarip insanların sığındığı güvenli alana dönüşebilme kapasiteleri var. Burayı şöyle açabiliriz: Aile diyelim, halihazırda yoksul olabilir. Tarikat desteğiyle çocuklarının eğitim sürecine dahil olabileceklerini, kendilerinin iş bulabileceklerini düşünebilir. Çocukları, yoksulluk nedeniyle eğitimden mahrum kalmamasın diye tarikata yeşil ışık yakmış olabilirler. Yahut, başka bir aile diyelim, sadece yoksul oldukları için değil tarikata güvendiği için çocuklarının o sistemin bir parçası olmasını isteyebilir. Yoksul olmayan, tarikat aracılığıyla yoksul olmama halini devam ettirecek aileler de yine çocuklarını tarikattan sakınmayabilir. Oldukça zengin aileler, daha da zengin olmaları için sistemin içinde kalabilmenin bir yolu olarak çocuklarını tarikat mensubu haline getirebilir. Senaryoları artırmak mümkün. Yoksulluğun, çocukların tarikat mensubu haline gelmesinde önemli bir etken olduğunu bilmek ama yoksulluğun yaşanmasına göre de çocukların tarikatla kurdukları ilişkinin form değiştirebileceğini fark etmek önemlidir. Afetin ise, yok olmaları beraberinde getirdiğini göz önünde bulundurmamak elzemdir. Çocuk afette bir çok şeyin yok oluşuna tanık olmuş olabilir, ailesinin, evinin, yakınlarının, arkadaşlarının, okulunun. Tam bu noktada çocuğa bir şekilde yok oluşların yerine koyulabilecek bir şeyler vaat eden bir tarikata tutunmayı yargılamak birkaç kez düşünmek gerekebilir. Şimdi yazarken, çocuğun tarikata yönel(til) mesinin sadece yoksunluğu gidermesi de oldukça iyimser bir senaryo gibi göründü gözüme. Çocuk masumca yönlendirilmemiş, zorla, kaçırılarak, tehdit edilerek de sistemin bir parçası yapılmış olabilir. Afetle bir ilişkisi yok ama Enes Kara'nın intiharını hatırlasak mı?

Neoliberal sistemi sadece para politikasıyla ele alamayız. Sistemin devamı için çeşitli şartların yerine gelmesi de önemli. İnsanlara kendilerini özgür hissettiren

ama aslında onları bir girdabın içinde tutan şartlardan bahsediyorum. Elbette hepsinde dışarıya karşı bir duruş ve kendi içinde tutunmaya dayalı bir öz var. Şu durumda kendi içinde olanı kendi denetler durumdalar. Her ne kadar kendi içlerinde kalmaktan hoşnut olsalar da neoliberal sistem buna izin vermiyor. Dışarıyla ilişkilenemeyen bir sistem kendini özerk görse de aslında yok olmaya başlıyor. Bu sebeple kendi sistemlerini kabul edebilecek dış yapılarla bağlantılar oluşuyor. Aslında kendi prensipleri olan bir tarikat, örneğin afet bölgesinde ulusal bir derneğin kurallarıyla hareket edebiliyor. İki iş oluyor muhtemelen ama, hem ulusal bilinirliği olan derneğin işi görülüyor hem de tarikat kendi özerkliğinin devamı için veri toplamaya, etki alanını genişletmeye devam ediyor. Güçlü bir karşı aktivizm oluşmazsa, afet bölgesinden çocuklar tarikat evlerine kaçırılıyor gibi haberler duyabiliyoruz. Neoliberal sistem devletçi-toplumcu politikalar yürütmeyen devleti seviyor, tarikat yapılanmalarıyla ilişkilenen politikaları kucaklıyor. Peki bir aksilik olursa? Böyle haberlerin duyulmasından daha büyük aksilikler olursa? Sistem bu noktada, tarikat yapılanmasını devletin tehdidi haline getiriyor. Önceki ilişki önemsiz bir hata olarak yansıtılıyor. Sonuçta beşer, şaşar. Ama vazgeçilmiyor. Yerine başka ilişkilenecekler inşa ediliyor. İlişkilene yerine rantın el değiştirmesi demek çok yanlış olmaz sanırım.

Tarikatların üzerlerindeki baskının kaldırılması ve bağımsız ilahiyatçılar tarafından denetlenmelerine dair yasal düzenlemelerin gerektiğini savunanlar aslında kısaca rant elden gitmesin diyor. Solak bu meseleye dair şunu yazmış: “Tarikat, “yol” anlamına gelir. Tarikatlar, en sahih (doğru) İslam’ın kendisi olduğunu düşündüğü ayrı bir varlık (yol) olarak ortaya çıkmışlardır... Osmanlı döneminde de tarikatlar sorun olmuştur. Tarihte Osmanlı idaresinin denetimini benimseyen bir tarikat gösterebilecek var mı?” Denetimi de kendi bünyesinde yapmayı istemek tüm kontrolü yasal destekle ele geçirmeyi istemek demek. Sistemi kuran, işleten, denetleyen bir yapı çok doğal olarak tüm bu sürecin yasal ve meşru olmasını da isteyebilir. Sonuçta mesela kendi cezasını kendi kesmek isterse karşısında bir engel kalsın istemeyebilir. Çocukları istismar ettiğine dair kendisinden şikayetçi olunacağını öğrenen birinin arkasında özür notu ile kendini doğalgaz borusuna asarak intihar etmesi hiç mi toplumsal değil?

Çocuğun tarikata yönel(til)mesinin sadece yoksunluğu gidermesi de oldukça iyimser bir senaryo gibi göründü gözüme. Çocuk masumca yönlendirilmemiş, zorla, kaçırılarak, tehdit edilerek de sistemin bir parçası yapılmış olabilir. Afetle bir ilişkisi yok ama Enes Kara’nın intiharını hatırlasak mı?

Sonuç niyetine

Tüm yazıyı bir sosyolog olarak yazmaya çalıştım, tarikatların toplumsallaşma süreci içindeki konumlarına, yoksullukla ve zenginlikle ilişkilerine, kendini ifade etme alanına dönüştürülmelerine, toplumların önemli bir belirleyeni olan din ile birleşip sömürü sistemi yaratabilmelerine, kriz anlarından faydalanma biçimlerine değindim. Hepsinin ve daha fazlasının sosyolojik araştırmaların konusu olması gerektiğine çok inanıyorum. İrdelensin, sorgulansın, araştırılsın, merak edilsin istiyorum. Sosyolojinin bilgi üretimine son derece saygı duyuyor olmama rağmen içimden sormayı durduramadığım birçok soru var. Yazının son sözü olsun, sosyolog olarak kendim olarak sorayım: Çocukları tarikatlara göndermeye nasıl cesaret ediyor, bir kereden bir şey olmaz söylemine göz yummaya nasıl motive oluyorsunuz?

Kaynaklar

Gajewski, M. 2019. *Sects in the Area of Education od Children and Youth: Situation Analysis and Indications for Preventive Measures*. Labor et Educatio. C: 7.

Galli, M. 2013. *Christian Families Should Focus on Grace, Not Control*. <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2013/01/08/with-children-when-does-religion-go-too-far/christian-families-should-focus-on-grace-not-control>

Lois, K. 2013. *In Sects, Children Have Few, If Any, Rights*. <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2013/01/08/with-children-when-does-religion-go-too-far/in-sects-children-have-few-if-any-rights>

Solak, M. *Cemaatler ve tarikatlar denetlenebilir mi?* <https://www.teoridergisi.com/index.php/cemaatler-ve-tarikatlar-denetlenebilir-mi>

Neoliberal sistem devletçi-toplumcu politikalar yürütmeyen devleti seviyor, tarikat yapılanmalarıyla ilişkilenen politikaları kucaklıyor.

Oyun Sadece Oyun Değildir

Çocuk ve oyun ilişkisi, oldukça karmaşık ve zor ama bir o kadar da basit bir konu. Ancak özellikle pandemi ilanı ve sonrasında gelen karantina günleri ile birlikte eve kapanan çocuklar ve oyunlar ile ilgili, akıp giden zaman içerisinde pek de farkına varmadığımız bir sorun daha çıplak biçimde açığa çıkmış oldu: Çocuklar oyun oynamakta zorlanıyorlar. Oyun kuramıyor, çok çabuk sıkılıyor ve hiçbir oyuncakla uzun süre vakit geçiremiyorlar.

Bu konuyu tartışmadan önce oyun ve çocukluğun ilişkisi üzerine biraz konuşmak gerekir. Buradaki boşluklar ve hatalı, yetişkin merkezli yaklaşımları bilince çıkarmadan bunu konuşmak anlamsız da kalacaktır çünkü...

Oyun ve çocuk

Oyun, çocukluğun evrensel dilidir. Oyunlar, çocukların geçirdiği çocukluk döneminin vazgeçilmez ve kıymetli parçasıdır. Oyun, basitçe oyun deyip geçebileceğimiz bir aktivite değildir. Çocuğun öylesine yaptığı, hatta kimi zaman

abarttığı, yerini bilmediği bir zaman geçirme aracı da değildir. Oyun, çocuk için her şeydir.

Yetişkinlere çoğu zaman anlamsız gelen birçok oyun, aslında çocuğun hayatı anlamlandırması, öğrenmesi, güçlenmesi için çok önemlidir. En önemlisi de oyun, eğlencelidir! Ve sadece çocuk oldukları için bütün çocukların oyun oynama, eğlenme hakkı vardır.

Biz yetişkinler, çoğunlukla “çocuk oynucağı” gibi ifadelerle çocuğun oyununu ve oynucağını küçümser, değersizleştiririz. Ancak çocuklar birçok beceriyi oyun aracılığıyla kazanırlar; oyunu bunun için oynamazlar belki, sadece oynarlar, ama o sırada birçok şeyi de kazanırlar.

Sistemin kalıpları içerisinde geçmiş ve artık neredeyse hiç vakti olmayan biz yetişkinlere oyun oynamak genellikle zaman kaybettiren bir aktivite gibi gelir. Geçip gittiğimiz kaldırım taşlarının üzerinden hoplayan, çizgilerle oyun kuran çocuklar, yetişkini oyalamaktan başka nedir! Çocuk, bir şey öğrenecekse onu illa ki okulda ya da kursta öğrenecektir; oyun zamanı ayrı ders zamanı ayrıdır. Ve genellikle dersler çok oyunlar azdır!

Oysa oyun, çocuk için olmazsa olmazdır. Oyunlar, çocuğun ruhsal, fiziksel, sosyal gelişim ve becerilerine katkı sunar. Sağlıklı büyümelerini, keyifli ve yaratıcı bir çocukluk geçirmelerini sağlar. Oyun çocuğun ufkunu genişletir, ona yeni yollar açar; çocuğun içerisine sıkıştığı halden çıkmasına yardımcı olacak ipuçları taşır. Bizlerin artık görmeye alıştığı, ardını göremediği her şeyden oyun çıkarabilir çocuk. Sınırları, oyun aracılığıyla aşar.

Başta çocuklar olmak üzere aslında tüm insanlar, oyun sırasında müthiş bir yaratıcılığa kavuşurlar; kişi en çok oyun oynarken kendini görür, kendine yaklaşır. Çocuk için de böyledir. Oyun oynayan bir çocuk kadar doğal bir görüntü yoktur. Yaratmak için özgürlük tanıyan, yetişkin yönlendirmesinden uzak, yapılandırılmamış oyunlar, çocuğun önünde sonsuz ve doğal bir dünyaya kapı açar. Bu dünya kimi zaman fantastik kimi zaman gerçeğe ilişkilidir.

Oyun, çocuğun pek çok şeyle baş etmesini sağlar. Çocuklar günlük hayattaki stresten tutalım da kayıp, korku ve daha birçok sorundan oyun aracılığıyla uzaklaşırlar. Oyun, çocuğu sakinleştirir, yeniler, diğer çocuklarla birlikteliği öğretir, ona mutluluk verir; yani çoğu zaman sağaltıcı bir rolü vardır. Oyunlarla çocuk, yaşamını anlamlandırır. Gerçek hayatta karşısına çıkan her şeyi oyun

Oyun, çocuğun pek çok şeyle baş etmesini sağlar. Çocuklar günlük hayattaki stresten tutalım da kayıp, korku ve daha birçok sorundan oyun aracılığıyla uzaklaşırlar.

aracılığıyla yeniden kurup anlamlandırmaya, yeniden şekillendirmeye çalışır. Oyun çocuğa bu fırsatları tanır.

Ancak çocuk için oyun, bunların hiçbirinin “aracı” değildir. Oyuna araçsal bakan genellikle biz yetişkinlerizdir. Çocuk sadece oynar ve eğlenir. Oyunu araçsallaştırmak, onu özgün, özel rolünden uzaklaştırır. İçini boşaltır.

Basit, şekillendirilebilir oyuncaklar zamanla gider, yerine büyük oyun evleri, oyuncak binalar, otoparklar, marketler vs gelir. Bu oyuncaklar çoğunlukla, çizgi film karakterlerinin devamı şeklinde kurgulanırlar, böylece daha çok satılırlar. Aynı zamanda bu oyuncaklar, yetişkin dünyasının minyatürü şeklindedir. Kız ve oğlan çocukları için ayrı ayrı, cinsiyetçi bir biçimde kurgulanan oyuncaklar, çocuğu geleceğin rollerine şimdiden yerleştirmeye meyillidir.

Günümüzde oyun

Çağımıza baktığımızda, oyunun yok olmaya yüz tuttuğunu söyleyebilir miyiz? Bilgisayar oyunları, yarışlar bu kadar çokken hem de? Sanıyorum söyleyebiliriz. Yetişkinlerin ellerindeki telefonlarla sürekli oyun oynadığı bu günlerde çocuklar için durum farklıdır çünkü. En azından yukarıda bahsettiğimiz, çocuk oyunları anlamında oyunun giderek silikleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun da elbette politik, toplumsal sebepleri var.

Eğitim sistemi, çocuğu oyundan koparmak ister, çoğu yerde ve zamanda da koparır. Ve çocuğun oyundan uzaklaşması da çocukluğunun kalıplaşması, yaratıcılığının donması anlamını taşır. Oyun oynaması gereken, buna hakkı olan çocuklar, henüz okul öncesi dönemde oyundan uzaklaştırılıp derslere, akademik becerilere, testlere hapsedilirler. Bu rekabet sisteminde kendilerini yarışın içinde bulan çocuklar, yetişkinler-ebeveynler tarafından bir oraya bir buraya sürüklenirler. Oyun için kısıtlı ve yapılandırılmış bir zamanı olan çocuğun tüm vakti okul, kurs, sınavlar arasında geçer. Bütün bunlar, yetişkinler tarafından, boşluk bırakılmayacak, nefes alınamayacak şekilde planlanır. Zira “iyi bir yere gelmesi” için çocuğun erken başlaması, hızlı olması gerekir; bu da daha az oyun anlamına gelir. Oyunla vakit harcamaya gerek yoktur, yeterince oynamıştır artık büyümelidir. Bu sistemin içinde, diğer çocuklar artık birer oyun arkadaşı değil rakiptir.

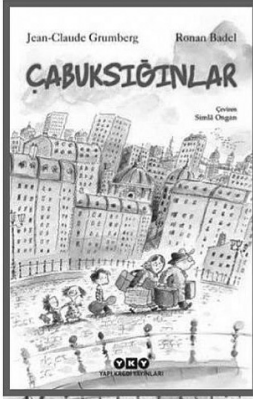
Çocukların birbirleriyle oyunları, hem dışarıda onlara ayrılan, özgürce koşup oynayacak, oyun kurup dağıtabilecekleri

Yetişkinlere çoğu zaman anlamsız gelen birçok oyun, aslında çocuğun hayatı anlamlandırması, öğrenmesi, güçlenmesi için çok önemlidir. En önemlisi de oyun, eğlencelidir!

yerlerin olmaması hem de ebeveynlerin taşıdıkları kaygılardan-dışarıda başına bir şey gelebileceği kaygısından-kaynaklı, oldukça kısıtlı zaman ve mekânda geçer. Çocuklar birbirleriyle ancak kısa teneffüslerde ya da birbirlerinin evlerinde oynayabilirler; daha varlıklı ailelerin çocukları için de bu, oyun grupları şeklinde görülür. Birçok çocuk için ise oyun çoktan bitmiş, iş başlamıştır.

Çocuğun kiminle, nerede, ne kadar, neyle ve ne oynayacağı bellidir.

Başta çocuklar olmak üzere aslında tüm insanlar, oyun sırasında müthiş bir yaratıcılığa kavuşurlar; kişi en çok oyun oynarken kendini görür, kendine yaklaşır. Çocuk için de böyledir.

Hem Her Yerde Hem Hiçbir Yerde

Kitabın adı:

Çabuksığınlar

Yazar:

Jean-Claude Glumberg

Resimleyen:

Ronan Badel

Çeviri:

Simla Ongan

Çabuksığınlar'ı daha önce duymuş muydunuz? Biraz kafa patlatırsak isimlerinden de anlarız aslında. Onlar, yani Çabuksığınlar isimlerinde de anlaşılacağı üzere çabucak bir yere sığınanlar. Hem dünyanın her yerindeler hem de hiç bir yerindeler. Sığındıkları yerler hem kalıcı hem de geçici... Sığındıkları yerlerde onları pek sevmezler onlar da kendilerini sevsinler istemezler aslında.

Dünyanın ve elbette ülkemizin de en büyük sorunlarından biri bir sebeple kendi ülkesini, şehrini terk etmek zorunda bırakılan insanların sıkıntıları. Bazen mülteci diyorlar bazen de göçmen. Ama ne dersek diyelim aslında kimse evinden uzun süre ayrı kalmak zorunda olmayı istemez. İşte Çabuksığınlar'da ülkesi, şehri belli olmayan, kendilerine o anda neresi uygunsa oraya sığınan ve oraya alışmaya çalışan bir sürü insanı anlatıyor.

Çabuksığınlar; yeni bir yere gitmenin, orada her şeye en baştan alışmanın ve kimsenin gözüne batmadan yaşamının yollarını bulmaya çalışıyorlar. Ta ki birileri onlara "gidin buradan" diyene kadar..

Bu kitap çocuklarla göçmenler-mülteciler üzerine konuşmamızı, çevremizdeki mülteci çocuklara yeniden bakmamızı sağlayabilecek; mülteci düşmanlığının ve ırkçılığın bu kadar yaygınlaştırdığı dünyada bu politikaların karşısında dayanışma ve halkların kardeşliğini yeniden

yüzeye çıkarmamıza katkı sunabilecek bir kitap. Evet, boyundan büyük bir kitap. Pek çok çocuk kitabı gibi...

“---- Küçük bir ödenekle sınır dışı edilmek kışa koca bir tekme yiyerek sınır dışı edilmekten iyidir,değil mi?”

“Evet.”

“Peki, nereye sınır dışı edilmek istiyorsunuz?”

“Geldiğimiz ülkeye herhalde.”

“Hayır, hayır, hayır, orada sevmiyorlar bizi unuttun mu?”

Fotoğraf: Kazım Kızıl

Yüzümüzü Eleştirel Pedagojiye Dönmek

Çocuklara dair düşünmek, eğitime dair de derinlemesine düşünmeyi gerekli hale getiriyor. Evet doğru ama cümleyi tekrar, bu sefer daha doğru kurarsak, insana dair düşünmek, dünyaya dair düşünmek eğitime dair derinlemesine düşünmeyi gerekli hale getiriyor. Pedagoji dediğimiz şey de bunun nasıllığına ilişkin yaklaşımları içeriyor. Her pedagojik yaklaşım, açıkça ifade etse de etmese de bir felsefi ve nihayet ideolojik bir zemin üzerine yükseliyor. Neticede ideoloji, nasıl bir dünya istediğimizle, bu da yeni insana dair düşlerimizle kesişir. Eğer dünyanın gidişatından memnun değilsek ve değişmesi gerektiğini düşünüyorsak, başka bir insan için, yeni bir insan için mücadele etmemiz gerekir. Yeni bir insan için her düzeyde eğitime ve pedagojik bir yaklaşıma ihtiyacımız var. Dünyayı yeniden keşfetmeden önce geçmişten gelen birikimi edinmek iyi bir başlangıç olabilir. Dünyayı değiştirmek isteyenler şimdiye kadar ciddi bir pedagojik birikim oluşturmuşlar. Bunu kategori olarak “eleştirel pedagoji” olarak ele alıyoruz.

20.yüzyıl, pedagoji ve çocuk çalışmaları açısından bereketli bir yüzyıl oldu. Çocukluk meselesine dair yeni bir çizgi oluştu. Sosyalist bloğun oluşturduğu

Moskova Çocuk Hakları Bildirgesi ve kapitalist bloğun BM çatısı altında oluşturduğu, pek uygulanmayan ama sıkça atıf yapılan Çocuk Hakları Sözleşmesi yayınlandı. Maria Montessori, Reggio Emilio, Waldorf gibi kişilerin isimleriyle özdeşleşen öğrenme yöntemleri, Orff, Kodaly, Dalcroze, Suzuki gibi müzik öğretme yaklaşımları, psikoloji, nörobiyoloji, sosyoloji gibi alanlardan beslenerek geliştirilen yaklaşımlar, Makarenko'nun eşsiz Gorki Komünü (Okulu) deneyiminden, özgürlüklerin temel alındığı Summerhill okuluna, Ferrer'in kurşuna dizilmesiyle sonuçlanan bilimsel-anarşist Escuela Moderna okul denemesinden, toplumsal hareketlerin eğitimle kurduğu bağın temsili haline gelen Highlander School'a kadar çok sayıda mevcut düzenin dışını işaret eden okul denemesi yapıldı. Okulsuzluk tartışıldı (Ivan Illich ve Catherine Baker), meclis tipinde örgütlenen, çocukların tüm kararları aldığı katılımcı okullar, çocukların en büyük gelişim kriterinin doğa ile ilişkisi olduğunu vurgulayan orman okulları, demokratik okullar, teknoloji karşıtı okullar...

Oyun, çocuğun pek çok şeyle baş etmesini sağlar. Çocuklar günlük hayattaki stresten tutalım da kayıp, korku ve daha birçok sorundan oyun aracılığıyla uzaklaşırlar.

Bunlar eğitim ile ilgili, daha çok da çocuklar için yapılan denemeler ve tartışmalar olarak vuku buldu. Bugün bu yaklaşımların pek çoğunun piyasa formülasyonu içerisinde de özünden koparılmış halde içerildiğine de rastlıyoruz. Ancak bu durum, sistemi temelden eleştiren bu yaklaşımların değerini hafifletmiyor. Aksine bizim bu yaklaşımlara dair tartışmaları daha fazla yapmamızı, bu konuları birbirimizin gündemine daha çok taşımamızı gerektiriyor. Eğitimi, sosyopolitik zeminiyle birlikte ele alan ve insanlığın özgürlük mücadelesinin kopmaz bir nüvesi olarak konumlandıran Gramsci, eleştirel pedagojinin temellerini inşa eden Freire ve bu yolun devamcılarının (Peter Mayo, Henry Giroux, Peter McLaren, Tabulawa, Dave Hill, Michael Apple...) yaklaşımlarının üzerine daha fazla eğilmeye ihtiyacımız var.

Bu özgürleştirici pedagoji ağacının köklerinin başında Freire geliyor. Ünlü kitabı Ezilenlerin Pedagojisi'nde eğitim konusu olacak şeylerin yaşamdan kaynaklanmasını ve yaşamı değiştirmek üzere bilgi ve nihayet dönüştürücü pratik (praksis) haline gelmesini döngü haline getirir. Concientização (bilinçlenme) dediği bu süreç, kişinin özgür olmama durumunu (sınır durum) fark ettiği andan, o durumu değiştirmek için bilinçli eylemini gerçekleştirmesine kadarki sürece deniyor. Onun için Freire, karşısındakine bilgi yığınağı yapmayı hedefleyen bankacı eğitimin karşısında konumlanıyor,

yaşamın içerisindeki gerçek problemlerden yola çıkmayı önerir. Öğrenenin de sürecin içindeki öznelğine vurgu yapar. Bunu mevcut eğitim piyasası şu anda “aktif öğrenme” gibi sıg sulara sürükleyerek özünden ayıklamaya çalışıyor. Oysa bu yaklaşım Freire’nin, insanın özgürleşme mücadelesinin içerisinde konumlanan ve öğretmen ve öğrencinin bir çeşit öğrenme yoldaşı olduğu bir yaklaşıma gönderme yapar. Öğrenme yoldaşlığı, eşit-özgür bir dünya için mücadele eden insanlar için vazgeçilmez bir kavram. Bu yaklaşım, katılımı da, öğrenme sürecindeki demokratik yapıyı da içerir. Aynı zamanda öğrenmeyi, yaşamsallaştırır ve kolektif pratiğe dönüşebilir hale getirir. Yani Freire’nin felsefesi Praksis felsefesidir. Değiştirilmesi gereken bir durum vardır, onun farkına varılır, ona karşı ve sonunda onu aşan eleştirel düşünce gelişir, bu düşünce pratiğe kılavuzluk eder.

Bütün bu anlatı, çocuklar ve eğitim zemininde ele alındığında fazla ciddi, fazla politik, fazla hayalci, fazla soyut görünebilir. Oysa ki çocuklar için de yetişkinler için de gerçek ihtiyacımız budur. Eğer çocuğa bakışımızı, pedagojik bakışımızı bu toplumsal özgürleşme pratiğiyle bağlayamazsak, eylemimizde ancak, Freire’nin “aktivizm” olarak adlandırdığı sınırlılığa kadar ulaşabiliriz. Şöyle diyor Freire: Eylem olmadan salt düşünce olursa lafazanlık, düşünce olmadan salt eylem olursa da aktivizm olur. İşte lafazanlık ile aktivizm uçlarının oluşturduğu aksın dışında yeni bir aksı var etmek için yüzümüzü eleştirel pedagoji okumalarına dönmeli, eğitimle, çocuklarla ve yetişkinlerle ilişkilerimizi yıkıp yeniden yapmalıyız.

Çocuk Hakları Hareketinden

Evvel Temmuz Çocukların da Festivali

Arap Alevi halkının binlerce yıldır kutladığı Evvel Temmuz geleneği bu sene "Ma Rihna Nehna Hon" (Gitmedik Buradayız) şiarıyla Hatay'ın 4 farklı bölgesinde binlerce insanla kutlandı.

Festival komitesinde çocuklar da vardı. 7-23 Temmuz tarihleri arasında Hatay'ın birçok mahallesinde çocuklarla atölyeler, tiyatrolar ve konserler düzenlendi. Çocuklar tüm sürece hakimlerdi ve nasıl bir festival istediklerine kendileri karar verdiler. Her günün sonunda yapılan değerlendirme çemberinin ana öznelerinde çocuklar da vardı!

*Festival coşkusu
görmek için...*

Her Yer Çocuk deprem bölgesinde 23 mahallede 5 bin civarı çocukla düzenli atölyeler yaptı!

Depremin ilk gününden itibaren Hatay'da yıkımın en yoğun olduğu Antakya, Samandağ ve Defne'de 23 mahallede 5 bin civarı çocukla düzenli atölyeler yapıldı.

Süreç boyunca deprem bölgesindeki çocuklarla diğer bölgelerdeki çocuklar arasında dayanışma köprüleri kurdular ve bunun sonucunda çocuklar bu yılın şiarını belirledi: Bunun Adı Dayanışma.

Yaz boyunca Türkiye'nin 54 mahallede binlerce çocukla atölye çalışmalarının yanında ebeveyn buluşmaları da yapıldı ve bu çalışmalar festivallerle tamamlandı.

Gönüllü olmak veya çalışmalardan haberdar olmak için...

TÖP Çocuk Hakları Meclisi: Okul heyecanı yok, masraflar var. Parasız eğitim haktır!

Çocuk hakları mücadelesine katkı sunmak isteyen herkesin gönüllü olabileceği meclis, 2023 eğitim öğretim yılı başlamadan iki hafta önce “Parasız eğitim haktır!” diyerek sosyal medyadan kampanya başlattı.

Çocuklarla çalışma yaptıkları mahallerde ve okullarda bildiri dağıtarak “Okul masrafları MEB tarafından karşılsın!” talebi için ebeveynleri mücadeleye çağırdılar. İzmir’de ve İstanbul’da kampanya doğrultusunda basın açıklaması düzenlediler. Deprem bölgesinde ise okulu hala olmayan, okula ulaşamayan ve daha birçok sorun yaşayan çocuklardan bahsettikleri bir video yayınladılar.

Gönüllü olmak veya çalışmalardan haberdar olmak için...

Şubadap Çocuk Etkinlik Kitabı Çıktı!

Kitapta Şubadap Çocuk’un 20 şarkısıyla ilişkili oyunlar, drama çalışmaları, müzik çalışmaları, el işi çalışmaları ve tematik tartışmalar yer alıyor. Kitap çocuklarla çalışma yapan herkes için uygun!

Kitabı edinmek için...

ÇEDES’e Hayır!

Diyanet İşleri Başkanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın arasında imzaladığı “Çevreme Duyarlıyım Değerlerime Sahip Çıkıyorum” protokolü; anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde imam, müezzin, Kur’an

kursu hocaları okullarda “Manevi danışmanlık” yapabilecek. Bunun dışında okullarda değerler kulüpleri kurulacak, gençlik merkezlerinde ise seçilmiş öğrenciler tarafından değer atölyeleri verilecek.

Laik, bilimsel ve nitelikli eğitim hakkını gasp eden bu protokole karşı ülkenin pek çok yerinden itiraz sesleri yükseldi, yükselmeye devam ediyor.

Fisa Çocuk Hakları Meclisi: Yıkılmayacak Bir Çocuk Koruma Sistemi Kurmak Zorundayız!

6 Şubat depremlerinin ardından; hiçbir çocuğu göz ardı etmeyen, kriz durumlarında artan riskleri ortadan kaldıracak, etkili müdahaleler geliştirebilecek, hak temelli yani her bir çocuğun hak ve özgürlüklerini dikkate alan, insan haklarına dayalı bir çocuk koruma sistemi ve politikasına olan ihtiyacı bir kere daha vurgulayan Fisa Çocuk Hakları Meclisi ayrıca 6 Şubat depremleri ön gözlem raporunu yayınladı.

Rapora ulaşmak için...

Bu fotoğraf, depremden sonra çocuklarla yapılan bir çevrimiçi buluşmada "Neler hissediyorsunuz?" sorusuna çocukların verdiği yanıtlardan çıkarılan kelimelerden oluşturulmuştur.